

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra církevního a civilního práva

Bakalářská práce

Probační program – Právo pro každý den

Vedoucí práce: Mgr. Kateřina Hyková

Autor práce: Martin Zajíček

Studijní obor: Sociální a charitativní práce

Ročník: III.

Forma studia : prezenční

2008

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

20. června 2008

vlastnoruční podpis studenta

Děkuji vedoucí bakalářské práce Mgr. Kateřině Hykové
za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce
a Martině Švambergové za podporu a pomoc.

OBSAH

ÚVOD	7
1 TRESTALI JSME, TRESTÁME A TRESTAT BUDEME	9
1.1 Kudy kráčí justice?	9
1.2 Příchod alternativy.....	10
1.3 Pro úplnost.....	10
1.4 Několik slov o trestu odnětí svobody na závěr	11
2 PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA	12
2.1 Co je probační a mediační služba?	12
2.2 Činnost Probační a Mediační služby	12
2.3 Role probačního úředníka v probačním programu.....	13
2.3.1 Kdo se může stát probačním úředníkem?	13
2.4 Je nutné bát se probace?	14
2.5 Probační a mediační služba jako týmový hráč.....	14
2.6 Probační a mediační služba v programu „Právo pro každý den“	14
3 MLADISTVÍ.....	15
3.1 Vymezení pojmu „mladiství“	15
3.2 Specifika mladistvích	15
3.3 O trestní odpovědnosti mladistvích	17
3.4 Opatření ukládaná mladistvím	17
3.5 Výchovní opatření	17
3.5.1 Druhy výchovných opatření.....	18

3.5.2	Smysl výchovných opatření	18
3.5.3	Délka trvání výchovného opatření	19
3.6	Přínos těchto opatření.....	19
4	PROBAČNÍ PROGRAM	20
4.1	Co to je probační program.....	20
4.2	Smysl probačních programů pro mladistvé	21
4.3	Akreditace a standarty probačních programů.....	22
4.4	Akreditační řízení.....	22
4.4.1	Žádost o akreditaci	23
4.4.2	Historie akreditace probačních programů v ČR.....	23
4.5	Získávání finančních prostředků ze státního rozpočtu	23
4.6	Monitorování probačních programů	24
4.7	Probační program jako součást celku	24
5	PROBAČNÍ PROGRAM PRÁVO PRO KAŽDÝ DEN.....	25
5.1	K historii Práva pro každý den.....	25
5.2	O programu obecně.....	25
5.3	Kdo je Partners Czech?	26
5.3.1	Co dělá Partners Czech?	26
5.3.2	Poslání Partners Czech	27
5.4	Cíle programu Právo pro každý den.....	27
5.4.1	Co přinesou stanovené cíle?	27
5.5	Cílová skupina programu Právo pro každý den	28
5.5.1	Charakteristické znaky této cílové skupiny	28
5.5.2	O bezprostřední výhodě programu pro mladistvého.....	28
5.6	O lektorech programu	28
5.6.1	Kdo může být lektorem?	29
5.4.3	Průběh školení a lektorské stavy v roce 2008	29

5.7	Průběh probačního programu Právo pro každý den.....	30
5.7.1	Ke struktuře každého setkání	30
5.7.2	O metodách interaktivní výuky	31
5.7.3	Téma lekce, příběhu, dialogu	32
5.8	Motivace jako důležitá součást programu	34
5.8.1	K motivačním otázkám a příběhům	34
5.8.1.1	Motivační příběhy	34
5.8.1.2	Motivační otázky.....	34
5.9	Financování programu Právo pro každý den.....	35
5.8.1	Financování Práva pro Každý den v Českých Budějovicích ..	35
5.10	Financování Partners Czech	36
5.10.1	Kdo jsou ti mecenáši?	37
5.11	Právo pro každého	39
	ZÁVĚR.....	40
	Použité zdroje	43
	Seznam zkratk	46
	Seznam příloh	47
	Přílohy	48
	Abstrakt	58

Úvod

Pádem komunistického totalitního režimu v roce 1989 se v celé společnosti začaly uskutečňovat změny, které byly s nadějí očekávány řadou odborníků mnohých profesí. Kritika komunismem znásilňované justice umožnila takový vývoj našeho právního řádu, ve kterém našly své místo i návrhy a připomínky příznivců restorativní justice.

Postupně v našich poměrech začal fungovat trest obecně prospěšných prací (1996), vznikla Probační a mediační služba (1. ledna 2001) a alternativní tresty, opatření a procesní postupy začaly hrát důležitou roli v životě mnoha lidí.

Leden 2004 pak znamenal posun v soudnictví ve věcech, které se týkají naší mládeže. Vznikl samostatný zákon zabývající se touto problematikou a mezi lety 2003 a 2004 začal vstupovat na českou scénu program Právo pro každý den, který se stal v roce 2005 jako probační program součástí našeho právního řádu, a zároveň tak i dalším možným nástrojem práce s mládeží.

Realizátoři tohoto projektu letos oslavili pět let jeho existence. Vývojoví psychologové uvádějí, že je tento věk v lidském životě vnímán jako období přípravy na život ve společnosti, ve kterém dítě přijímá řád, jenž upravuje jeho chování k lidem kolem něj. Shodou okolností i v programu Právo pro každý den jde, řečeno s jistým odstupem, o totéž. Tato shoda náhod samozřejmě nebyla důvodem pro to, abych se programem Právo pro každý den zabýval ve své bakalářské práci, ale chtěl jsem tak čtenáři přiblížit tento program, který je i přes pět let své existence stále nepříliš známý široké veřejnosti, což je jistě dáno také jeho úzkou specializací a malým zájmem médií o tuto tematiku.

Nízká povědomost o programu Právo pro každý den a skutečnost, že jsem o něm nenalezl mnoho literatury, která by jej přiblížila v ucelenější podobě člověku, který by se o něm chtěl dozvědět více, byla důvodem, proč jsem se rozhodl tomuto tématu věnovat.

Cílem mé práce je popsat a vysvětlit probační program Právo pro každý den, jeho legislativní prostředí, průběh, metodologii, strukturu, cílovou skupinu, finanční zajištění, filozofický základ i význam pro společnost.

Byl bych rád, kdyby následující řádky posloužily nejen mým kolegům, ale také studentům a odborníkům z jiných oborů, stejně tak jako i laikům, kteří se rozhodnou dozvědět se něco bližšího o programu Právo pro každý den a o problematice, která je s tímto tématem spojená, a doufám, že pokud jim má práce nepomůže nalézt odpovědi na jejich otázky, tak alespoň ukáže směr, kde hledat.

Svou práci jsem zpracoval na základě sekundární analýzy dat z dostupné tuzemské i zahraniční literatury, internetových zdrojů, potřebných právních předpisů a dalších dokumentů, s důrazem na nejnovější publikace.

Práce obsahuje pouze teoretickou část, která je řazena do kapitol podle posloupnosti usnadňující pochopení dané problematiky. V první kapitole své práce nastíním filozofický základ programu „Právo pro každý den.“ Druhá kapitola, v duchu zmiňované filozofie, pojednává o Probační a mediační službě a o její roli v programu. Třetí kapitola poslouží k vysvětlení, pro koho je program určen a jak se z jeho absolventa stane účastník, a naznačím v této souvislosti rovněž i legislativní pozadí programu. Ve čtvrté kapitole vysvětlím, co je probační program, k čemu je dobrý a jak vzniká. V páté kapitole popíši, vysvětlím a přiblížím tak čtenáři probační program Právo pro každý den.

Pro zpracování této práce mi byly primární literaturou především zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, Učebnice programu Právo pro každý den, oficiální internetové stránky Probační a mediační služby a společnosti Partners Czech a literatura zabývající se programy pro mladistvé, probací a mladistvými.

1 Trestali jsme, trestáme a trestat budeme

V této kapitole bych rád nastínil základní myšlenky, o které se opírá má práce.

Po spáchání trestného činu následuje trest. Nepochybuji o tom, že má motivační potenciál, ale samostatně je jako prostředek napomáhající vývinu osobnosti nepoužitelný. Je důležité, aby v okolí viníka měla své místo důsledná represe, ale nejdůležitější je, aby se jak prvotrestanec, tak i recidivista vzdal cesty, na kterou se vydal.¹

Trest bychom tak neměli vnímat jako jediné a univerzálně působící opatření, ale jako součást ochranných aktivit společnosti.²

1.1 Kudy kráčí justice?

Izera M. (2002) uvádí, že efekt výkonu trestu odnětí svobody je nízký, protože je uskutečňován v málo výchovném prostředí. Působení na izolovaného se omezuje pouze na změnu systému jeho hodnot a přizpůsobení se režimu trestu. To není dostatečné, protože převýchova ve věznici probíhá v atmosféře stálého dohledu a disciplíny. V takovém prostředí nemůže člověk odreagovat pocity napětí a tlaku. Navíc není v režimu samostatný. Vše mu někdo organizuje a většinu rozhodnutí o jeho činnostech za něj dělají jiní, a jsou za ně tak i zodpovědní. (Např. *Přijde-li odsouzený pozdě, je za to zodpovědný dozorce apod.*) Samozřejmostí je, že neustálá organizovanost a monotónnost režimu živí lhostejnost a nechuť k jakékoliv činnosti.³

Přesto nelze říci, že nemáme pro takové tresty uplatnění. Stále existují pachatelé jejichž izolace ve vězení je jediná možná cesta k tomu, aby před nimi byla společnost ochráněná. Cesta izolace pachatelů však, jak podotýká

¹ Srov. JUSTOVÁ, M., *Cisár je nahý*, Bratislava: Oto Németh, 2005, str. 23

² Srov. Hála, J., *Úvod do teorie a praxe vězeňství*, České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, o.p.s 2005 s. 40

³ Srov. IZERA, M., *Rizikové chování dospívajících a jeho prevence*, Praha: Free Teens 2002, s. 82

Karabec (2007), nemůže být principem naší justice. Tento princip je v prevenci, v předcházení trestným činům, v resocializaci pachatelů.⁴

Vyházíme-li z toho, že izolace a zastrašení pachatele jsou opatření obsahující v sobě prvky devalvující jeho osobnost, a zastáváme-li názor, že by tedy neměla být využívána na pachatele méně závažných trestných činů, pak zmíněná resocializace zůstává jediným prostředkem regulace kriminality, protože účinná resocializace vyvolává změny v chování a vytváří dobré podmínky pro znovuzачlenění pachatele do společnosti.⁵

1.2 Příchod alternativy

Alternativa v řešení trestních věcí přišla jako odpověď na nárůst kriminality a výsledky zhodnocení účinnosti trestního systému. Nízká účinnost trestu odnětí svobody a jeho velká ekonomická náročnost se stala pro mnohé státy neúnosnou skutečností. Zjistilo se, že represivní zacházení s vězňenými (stále velmi oblíbené u široké veřejnosti) nepřináší takové výsledky, jaké se očekávaly a navíc není v souladu s dnešní úrovní poznání sociálních věd. Proto se častěji začalo hovořit ve prospěch jiného než represivního přístupu k provinilému. Dnes se mluví o zdokonalení řešení trestních věcí, zaměřeném na osobu konkrétního pachatele, o včasné zásahu do sociálně patologického vývoje jedince a o jeho sociální integraci do společnosti.⁶

1.3 Seznámení se pro úplnost

Příspět k obnovení sociálního vztahu mezi pachatelem, obětí a sociálním společenstvím, který byl narušen kriminální činností, je cílem restorativní justice. Justice zaměřená na odplatu a mstu, jejímž hlavním prostředkem je trest odnětí svobody, se nazývá justicí retributní.⁷

⁴ Srov. *Alternativní tresty* [online]. In *Studio STOP*, Praha, ČR06 ., poslední editace 15.7. 2007 [cit. 2008-05-22]. Dostupné na WWW: <http://www.rozhlas.cz/cro6/stop/_zprava/3717044>

⁵ Srov. NĚMEC, J., *Děti a mládež v obtížných životních situacích*, Praha: Themis, 2004, s.328

⁶ Srov. ČERNÍKOVÁ, V., *Sociální ochrana*, Praha: vydavatelství PA ČR, 2005 (s.140)

⁷ Srov. Časopis Sociální Práce, Brno: Asociace vzdělavatelů v sociální práci, roč. 5, č. 4, 2005, s. 4 - 5

1.4 Několik slov o trestu odnětí svobody na závěr

I přes všechna negativa, která jsem zde na adresu tohoto trestu uvedl, když jsem poukazoval na výhody alternativních řešení trestních věcí, bych nerad nezbudil mylný dojem, že výkon trestu odnětí svobody je jen nelidsky zničující a kromě funkce izolace pachatele nepřináší nic dobrého. Takovou kritiku si kolegové ve věznicích ani retributní justice nezaslouží.

Dříve byl systém vězeňství založen na vojenské kázni (nástupy, vojenský dril). Toto prostředí nebylo příliš příznivé pro převýchovu pachatele, ale přechodem na humanizaci vězenství - po roce 1989 - se odstoupilo od vojenských způsobů. Humanizace vězeňství znamená stále přísné a přesné lpění na dodržování všech zákonů a norem, ale současně je neustále vnímán fakt, že uvězněný je člověk.⁸

V roce 2006 v souvislosti s humanizací vězeňství u nás začala platit Evropská vězeňská pravidla,⁹ která znamenala velký přínos pro kulturu vězeňství.

Podle Hály (2005) disponuje trest odnětí svobody, kromě neodmyslitelně důležité ochrany společnosti, kterou je izolace pachatele závažnějšího trestného činu, „výhodu“, že v případě uvěznění dostává odsouzený významněji, než u jakéhokoliv alternativního trestu, příležitost, čas a prostor pro zpytování svědomí a přijetí viny.¹⁰

Přese všechno zde řečené zůstává stále faktem, že efekt výkonu tohoto trestu je nízký a nevhodný pro pachatele méně závažných trestných činů, že jim spíše škodí, než prospívá, protože prostředí výkonu trestu odnětí svobody je demotivující, utlumující a po citové stránce chladné. Trestanci v jeho výkonu hypersenzitivně¹¹ vnímají i takové problémy, které by na svobodě běžně zvládli.¹²

⁸ Srov. MÁDL, M. *Jen v bezpečných věznicích lze provádět kvalitní programy zacházení s odsouzenými*. In *České vězeňství*. Praha: Vězeňská služba České republiky, roč. 13, č. 3 2005, s. 8

⁹ Srov. Evropská vězeňská pravidla, Tiskárna VS ČR, Praha, 2006, s. 5

¹⁰ Srov. Hála J., *Úvod do teorie a praxe vězeňství*, České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, o.p.s., 2005 s.42

¹¹ tj. nadměrně citlivě

¹² Srov. tamtéž, str. 18

2 Probační a mediační služba

V této kapitole se budu zabývat probační a mediační službou, která přímo souvisí s myšlenkou alternativních řešení trestních věcí. Krátce vysvětlím, co je „probační a mediační služba“, „propace“ a popíši činnost probačního úředníka z pohledu probačního programu.

2.1 Co je probační a mediační služba?

Probační a mediační služba¹³ je ustanovena zákonem č. 257/2000 Sb.¹⁴ Podle tohoto zákona Probační a mediační služba „vytváří“ předpoklady k tomu, aby obvinění mohlo být ve vhodném případě projednáno „v některém ze zvláštních druhů trestního řízení, dále aby mohl být uložen a vykonán trest nespojený s odnětím svobody, či aby vazba byla nahrazena jiným opatřením. Za tím účelem poskytuje obviněnému odborné vedení a pomoc, sleduje a kontroluje jeho chování a spolupracuje s rodinným a sociálním prostředím, ve kterém žije a pracuje, s cílem, aby v budoucnu vedl řádný život.“¹⁵

2.2 Činnost Probační a mediační služby

Od počátku své činnosti usiluje PMS o řešení sporů mezi obviněnými a poškozenými, o urovnání takových stavů, které jsou konfliktní, a o renovaci úcty k právním normám. Součástí aktivit PMS je také prevence vzniku a opakování trestné činnosti.¹⁶

Podle Mgr. Pavla Šterna, ředitele PMS, má tato služba tři základní cíle:¹⁷

- vyvíjení úsilí o integraci pachatelů zpět do života společnosti,
- úsilí o podporu obětí trestné činnosti,
- úsilí o ochranu komunity před opakováním trestné činnosti.

¹³ dále jen PMS

¹⁴ zákon č. 257/2000 Sb. O probační a mediační službě

¹⁵ zákon č. 257/2000 Sb., §.4, odstavec 1

¹⁶ Srov. MATOUŠEK O., KROFTOVÁ A., *Mládež a delikvence*, Praha: Portál 2003, s. 196-197

¹⁷ Srov. Bajer, P. *Zrod probační a mediační služby souvisí se zaváděním alternativních trestů*. In *Sociální práce*, 2005, roč. 5, č.4, s. 4 - 5

Tyto cíle plní PMS vykonáváním probace a mediace. Mediace, tedy činnost vedoucí k urovnání konfliktu prostřednictvím mimosoudního řešení sporu mezi obviněným a poškozeným,¹⁸ není pro téma mé práce důležitá a nebudu se o ní dále zmiňovat. Důležitější je pro mne činnost probační, která je zákonem vymezená jako „organizování a vykonávání dohledu nad obviněným, obžalovaným nebo odsouzeným, kontrola výkonu trestů nespojených s odnětím svobody, včetně uložených povinností a omezení, sledování chování odsouzeného ve zkušební době podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, dále individuální pomoc obviněnému a působení na něj, aby vedl řádný život, vyhověl soudem nebo státním zástupcem uloženým podmínkám, a tím došlo k obnově narušených právních i společenských vztahů.“¹⁹

2.3 Role probačního úředníka v probačním programu

Probační úředník²⁰ pomáhá realizovat a vytvářet probační program a zároveň kontroluje fungování účastníků probačního programu.

Probační úředník podává o průběhu, ukončení a výsledku probačního programu co nejdříve po jeho ukončení zprávu soudu pro mládež nebo státnímu zástupci²¹, který probační program uložil.²²

2.3.1 Kdo se může stát probačním úředníkem?

Úředník PMS musí:²³

- být bezúhonný a způsobilý k právním úkonům,
- mít vysokoškolské vzdělání v oblasti společenskovední, ukončené v magisterském studijním programu,
- složit odbornou zkoušku PMS po absolvování základního kvalifikačního vzdělávání pro úředníky PMS.

¹⁸ Srov. zákon č. 257/2000 SB, § 2, ODST.2

¹⁹ zákon č. 257/2000 SB, § 1, Odst. 2

²⁰ zaměstnanec PMS

²¹ v případě předběžného řízení

²² Srov. ZTOM § 17, odst.5

²³ Srov. ŠTERN, P. Alternativy mají budoucnost. *České vězeňství*, 2004, roč. 12, č. 5, s. 10 – 11

2.4 Je nutné bát se probace?

Naopak. Spáchal-li někdo trestný čin, jedná se o znamení, že u něj selhalo to, co u ostatních občanů naší republiky zabraňuje páčání trestných činů. Nebudeme-li tuto skutečnost akceptovat a pokud jí nepodřídíme legislativně právní hledisko, nezbude, než si vynucovat silou poslušnost a akceptaci daných norem. Proto je nutné věřit v možnost změny člověka a neodmítat alternativní tresty a probaci.²⁴

2.5 Probační a mediační služba jako týmový hráč

Klíčovým tématem pro dobré fungování PMS je dobrá spolupráce se soudci a se státními zástupci. Pro dosažení a udržení vysoké efektivity alternativních trestů a ukládaných opatření je nutné, aby byly realizovány na základě společné přípravy a společného konsensu.²⁵

2.6 Probační a mediační služba v programu „Právo pro každý den“

Probační program Právo pro každý den je provozovaný vně PMS, jejíž role spočívá v kontrole programu, zajištění školitelů pro lektory a v zajišťování účasti takových klientů, pro které je tato účast vhodná. Nezanedbatelná je rovněž její pomoc s organizačním zajištěním aktivit programu ve vhodných lokalitách, kterou má spolu s PMS na starosti společnost Partners Czech.²⁶

²⁴ Srov. ŘEZNIČEK M, *Prevence sociálních deviací*, nadace Ethum, s. 13

²⁵ Srov. *Alternativy mají budoucnost*. In *Žurnal* [online]. Praha: ČRo6 editováno 17.1 2007 [cit. 2008-06-01] Dostupné na WWW: <http://www.rozhlas.cz/izurnal/poradrada/_zprava/311888>

²⁶ Srov. Probační program [online]. In *Programy – probační program*. Praha: Partners Czech [cit. 2008-05-028] Dostupné na WWW: <http://www.partnersczech.cz/p_probacni.htm>

3 Mladiství

V této kapitole se zaměřím na mladistvé, kteří jsou cílovou skupinou probačních programů. Nejprve charakterizují legislativní prostředí pojmu mladiství. Zaměřím se na definici tohoto pojmu a na trestní odpovědnost mladistvých a dětí. Poté se zmíním o specifických této skupiny a o možnostech opatření, které jim může být v České Republice uloženo, přičemž se více rozhovořím o výchovných opatřeních, jejichž existence a smysl jsou velmi důležité pro celou mou práci.

3.1 Vymezení pojmu „mladiství“

Podle zákona²⁷ je „*mladistvým ten, kdo v době spáchání provinění dovršil patnáctý rok a nepřekročil osmnáctý rok svého věku.*“²⁸ Dále tento zákon zná pojem „*dítě mladší 15 let.*“ Tedy, „*dítětem mladším patnácti let*“ je „*ten, kdo v době spáchání činu jinak trestného nedovršil patnáctý rok věku.*“²⁹ Mladší patnácti let se nenazývá mladistvým, ale nezletilým. Nezletilí nejsou za své chování v České republice trestně odpovědní.³⁰ Mladiství a děti mladší patnácti let jsou v tomto zákoně označováni jako „*mládež.*“³¹

3.2 Specifika mladistvých

Při práci s mladistvými je důležité mít na zřeteli specifika jejich vývojového stupně. Tato specifika silně ovlivňují výchovu i resocializaci mladistvých. Jsou tak důležitá nejen pro lektory probačních programů, o kterých se podrobněji zmíním v páté kapitole, ale i pro všechny ostatní, kteří chtějí na mladistvé působit tak, aby vyvolali změnu v jejich chování..

²⁷ zákon č. 218/2003 Sb. O trestní odpovědnosti mládeže

²⁸ zákon č. 218/2003 Sb., § 2, písmeno D

²⁹ tamtéž

³⁰ Hranice trestní odpovědnosti v jiných evropských státech: Anglie 10 let, Německo 14 let, Francie 13 let, Řecko 12 let.

³¹ zákon č.218/2003 Sb., § 2

Mladiství se³² :

- snaží chovat jako samostatná a dospělá osoba,
- vyrovnávají (často neúspěšně) s rozporem mezi svou biologickou dospělostí a sociální i psychickou závislostí na rodině,
- začínají stavět do opozice, pochybují a přestávají naslouchat některým autoritám,
- těžko vyrovnávají s nabízenou pomocí rodičů a vychovatelů,
- chovají méně přirozeně, křečovitě a jsou hrubší v chování i vyjadřování,
- stávají silně kritickými k dění v okolním světě, vidí nedostatky a chybné kroky dospělých a také mnoho chyb ve společnosti,
- hluboce prožívají rozpory mezi svými představami a objektivní skutečností,
- a dávají své emoce najevo bez ohledu na konvence.

Kromě výše jmenovaných mají mladiství samozřejmě i pozitivní vlastnosti, se kterými se dá dobře pracovat. Mezi tyto vlastnosti patří velká energie, kreativita, idealismus, altruismus a pružnost. Těchto vlastností se při práci s nimi využívá. Dobré je, že většina mladistvých nové úkoly vítá, pokud jsou pravdivé a smysluplné. Je však třeba, aby poselství pro ně byla jasná a interpretačně jednoznačná.³³

Vyjmenovaná specifika se individuálně více či méně projevují u všech mladistvých. Při práci s nimi ale lektor programu nemůže mít na mysli jen tato specifika, ale pro jeho práci je důležitá osobní historie dítěte, byť s ní lektor programu přímo nepracuje. V této historii jsou totiž uložena taková témata a významné okamžiky, které silně ovlivnily formování toho, jakým způsobem se mladistvý chová.³⁴

³² Srov. IZERA, M., *Rizikové chování dospívajících a jeho prevence*, Praha: Free Teens 2002, s. 7

³³ Srov. *Prevence z pohledu komprehenzivní speciální pedagogiky. Sborník příspěvků 3. mezinárodní konference k problematice osob se specifickými potřebami*. Jesenský, J. (ed.), Hradec Králové: UHK, katedra speciální pedagogiky, 2006 s. 15

³⁴ ELLIOTT, J., PLACE, M. *Dítě v nesnázích*, Praha: Grada, 2002, s. 12 - 13

3.3 O trestní odpovědnosti mladistvých

Trestní odpovědnost mladistvých závisí, podle Zákona o trestní odpovědnosti mládeže (dále jen ZSM), který trestní odpovědnost mládeže upravuje, na mravní a rozumové vyspělosti jedince a jeho stáří.³⁵

Pro úplnost uvádím, že spáchá-li mladistvý člověk čin, který zákon nazývá u staršího člověka trestným činem, nazývá se tento čin mladistvého proviněním.³⁶

3.4 Opatření ukládaná mladistvým

Struktura opatření, která se u nás mohou uložit mladistvým, kteří se dopustí činu provinění, se podle ZSM³⁷ rozděluje na tři druhy. Jedná se o :

- výchovná opatření,
- ochranná opatření,
- trestní opatření.

Při ukládání opatření je možnost jejich kombinace. Např. je možné uložit mladistvému, který spáchal čin jinak trestný, trestní opatření ochranné i výchovné.

3.5 Výchovná opatření

Výchovná opatření mohou být „uložena mladistvému, proti němuž se řízení vede před rozhodnutím soudu, již v průběhu tohoto řízení soudu pro mládež o vině mladistvého. A to nejdéle do jeho pravomocného skončení.“³⁸ Díky tomu se nemusí čekat na verdikt soudu a může se s dítětem pracovat dříve, než v případě uložení některého z jiných opatření. Napomáhá to prevenci vzniku a dalšího rozvoje patologií mladistvého, na kterého se výchovné opatření vztahuje. U ochranného, ani u trestního opatření tato možnost není.

³⁵ Mladistvý, který v době spáchání činu nedosáhl takové rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat jeho nebezpečnost pro společnost nebo ovládat své jednání, není za tento čin trestně odpovědný. z č. . 218/2003 Sb, paragraf 5

³⁶ Srov. zákon č. 218/2003 Sb

³⁷ Srov. zákon č. 218/2003 Sb. O trestní odpovědnosti mládeže, díl třetí, § 10, odst. 1

³⁸ zákon č. 218/2003 Sb., díl třetí, § 10, odst. 2

3.5.1 Druhy výchovných opatření

Probační program, který popisují, je součástí výchovných opatření. Těmito opatřeními jsou, dle zákona ZSM³⁹, tato:

- Dohled probačního pracovníka. Jedná se o „*pravidelné sledování chování mladistvého v jeho rodině a způsobu výchovného působení rodičů na něj, kontrola dodržování uloženého probačního programu a výchovných povinností a omezení uložených mladistvému.*“ Cílem tohoto opatření je „*kontrola činnosti mladistvého..., ochrana společnosti a snížení rizika vzniku trestného činu... a odborné vedení a pomoc mladistvému s cílem zajistit, aby v budoucnu vedl řádný život.*“⁴⁰

- Probační program. Probační program je samostatné téma 4 kapitoly této práce.

- Výchovné povinnosti. Uložení povinnosti. Např. povinnosti bydlet s rodiči; povinnosti nahradit škodu; povinnosti podrobit se léčení závislosti na návykových látkách, apod.

- Výchovná omezení. Uložení omezení. Např. zákaz návštěv určitých akcí (diskotéky, koncerty), nezdržovat se na určeném místě, zákaz styku s určitými osobami (které mají špatný vliv – např. osoby z party), ...

- Napomenutí s výstrahou. Mladistvému je vytknuta protiprávnost jeho činu a je upozorněn na konkrétní důsledky svého jednání.

3.5.2 Smysl výchovných opatření

Smyslem těchto opatření je prevence trestných činů, ochrana společnosti i samotných osob, kterým bylo výchovné opatření uloženo, pomoc těmto osobám eliminovat v jejich stávajícím i budoucím životě pro společnost nežádoucí způsoby chování, a konečně pomoc těmto jedincům, aby jejich zapojení se do většinové společnosti nebylo ohroženo protiprávním jednáním, které by je opět ze společnosti vyčlenilo.

³⁹ Srov. zákon č. 218/2003 Sb., díl 4, § 15 – 20

⁴⁰ zákon č. 218/2003 Sb., díl 4, § 16

3.5.3 Délka trvání výchovného opatření

Výchovná opatření je možno mladistvému „uložit *nejdéle na dobu současně stanovené zkušební doby u podmíněného odsouzení nebo podmíněného odložení peněžitého opatření; jsou-li ukládána samostatně nebo vedle jiného ochranného nebo trestního opatření, lze je uložit nejdéle na dobu tří let.*“⁴¹

Pokud se ukáže, že je pro mladistvého nemožné dosáhnout úplného nebo včasného plnění výchovného opatření, může být výchovné opatření změněno i zrušeno.⁴²

Mladistvý může kdykoliv svůj souhlas s účastí odvolat, a ukončit tak výkon výchovného opatření.⁴³

3.6 Přínos těchto opatření

Zavedení těchto opatření neznamenaá zmírnění, ani oslabení trestní politiky. Naopak umožňuje efektivnější diferenciaci při práci s pachateli trestních činů a nabízí nové kapacitní i personální možnosti pro trestání osob, které jsou svým jednáním společnosti nebezpečné.⁴⁴

⁴¹ zákon č. 218/2003 Sb., § 15, odst. 1

⁴² Srov. tamtéž, odst. 5

⁴³ Srov. tamtéž, odst. 3

⁴⁴ Srov. NĚMEC, J., *Děti a mládež v obtížných životních situacích*, Praha: Themis, 2004, s.329

4 Probační program

V této kapitole zmíním mnohovýznamovost pojmu „probační program“ a upřesním, z jakého úhlu pohledu jej vnímá tato práce. Budu se také zabývat otázkou smyslu i vzniku probačního programu a jeho financováním ze státního rozpočtu.

4.1 Co to je probační program

Jak jsem již naznačil, v souvislosti s pojmem „probační program“ se dostáváme na výkladové rozcestí nebo jinak řečeno k rozdílným výkladům v terminologii. Existují totiž dva odlišné významy sousloví „probační program.“

O probačním programu ve smyslu prvního významu se zmiňuje Matoušek (2005), který jej vnímá jako individuální plán, který sestavuje probační úředník se svým klientem. Matoušek uvádí: *„Při prvních konzultacích úředník s klientem⁴⁵ zpracovává probační program čili konkrétní, na kroky členěný plán dohledu, který odráží délku zkušební doby, uložené povinnosti a omezení, která stanovil ve svém rozhodnutí soud (státní zástupce)⁴⁶, a upravuje konkrétní formou další podmínky výkonu dohledu - např. interval konzultací, průběžné sledování plnění podmínek dohledu, spolupráci klienta s dalšími osobami a subjekty.“⁴⁷*

Pro tuto práci a její téma je mnohem důležitější druhý význam. Tedy probační program, který je ukládán jako opatření mladistvým a je upraven zákonem 218/2003 Sb. Podle tohoto zákona se probačním programem rozumí *„zejména program sociálního výcviku, psychologického poradenství, terapeutický program, program zahrnující obecně prospěšnou činnost, vzdělávací, doškolovací, rekvalifikační nebo jiný vhodný program k rozvíjení sociálních dovedností a osobnosti mladistvého, a to s různým režimem omezení v běžném způsobu života, který směřuje k tomu, aby se mladistvý vyhnul chování, které by bylo v rozporu se*

⁴⁵ osoba na níž je zaměřena intervence

⁴⁶ v předběžném řízení

⁴⁷ MATOUŠEK O., *Sociální práce v praxi*, Praha: Portál 2005, s. (292,293)

*zákonem, a k podpoře jeho vhodného sociálního zázemí a k urovnání vztahů mezi ním a poškozeným.*⁴⁸

Probační program (dále jen PbP) v kontextu mé práce není tedy vnímán jako dohledový plán, ale jako jedno z výchovných opatření, které může být uloženo mladistvému.⁴⁹ Takto chápaný PbP vymezuje zákon jen rámcově a umožňuje tak určité vymezení PbP vzhledem ke specifiku konkrétního případu a vzhledem ke specifičnosti samotného účastníka PbP, k jehož zapojení do PbP je zapotřebí jeho souhlas, přičemž není povinností tento souhlas získat jen v průběhu přípravného řízení jako u ostatních výchovných opatření, ale také v průběhu řízení vykonávacího.⁵⁰

I přes pojmové úskalí je PbP stále alternativou k odkloněnému trestnímu řízení pro děti a mladistvé, kteří spáchali nějaké provinění.⁵¹

4.2 Smysl probačních programů pro mladistvé

Probační programy mají charakter zejména preventivní. Mladistvému, jenž je zapojen v PbP, pomáhá program urovnat vztahy s těmi, které jeho chování poškodilo. Mimo to se program podílí na formování vhodného sociálního zázemí mladistvého. PbP také působí na chování jedince takovým způsobem, aby bylo možné vyhnout se chování mladistvého, které by bylo v rozporu se zákonem. PbP je utvořen tak, aby po jeho skončení byla osobnost mladistvého i jeho sociální dovednosti rozvinuty.⁵²

Zapojením PbP mezi výchovná opatření se dosáhlo situace, kdy je možné působit na mladistvého co nejdříve. Odpadá tak čekání na ukončení soudního procesu, což je důležité, neboť jakákoliv časová prodleva, která by nebyla vyplněna probačním programem či jinou formou práce s mladistvým, by znamenala potenciální nebezpečí, že bude dotyčný páchat činnosti, které nejsou

⁴⁸ zákon 238/2000 Sb , § 17,odst. 1

⁴⁹ jak v přípravném řízení, tak i v řízení před soudem

⁵⁰ Srov. HYKOVÁ K., JÍCHOVÁ, D., *První zkušenosti s probačními programy na jihu Čech*. In *České vězeňství*, roč. 13, č. 2, 2006, str.19,

⁵¹ Srov. Centrum sociálních služeb, [online]. Český Krumlov [cit. 2008-06-02] dostupné na WWW: < <http://css.krumlov.cz/index.php?page=page&pid=150>>

⁵² Srov. HYKOVÁ K., JÍCHOVÁ, D., *První zkušenosti s probačními programy na jihu Čech*. In *České vězeňství*, roč. 13, č. 2, 2006, str.19

v souladu se zákonem, a nejen že tak bude společnosti způsobovat další, zbytečné škody, ale také se tím stane daleko obtížnější jeho budoucí snaha o vytvoření již zmiňovaného vhodného sociálního zázemí.

4.3 Akreditace a standardy probačních programů

K tomu, aby mohl být jakýkoliv PbP realizován, je zapotřebí, aby byl akreditován.⁵³ Akreditaci programu předchází podání žádosti o akreditaci a akreditační řízení,⁵⁴ které zkoumá návrh PbP podle měřitelných a ověřitelných kritérií. Výsledné údaje poté ukáží, zda program splňuje požadavky Ministerstva spravedlnosti, tedy aby jeho kvalita odpovídala jednotlivým standardům, které musí probační program splňovat.

Tyto standardy jsou rozděleny do tří částí. První částí je standard týkající se procesu poskytování služby. Druhým standardem je personální zajištění programu. Třetím je standard zahrnující požadavky na ekonomické a materiální zabezpečení.⁵⁵

Standardy PbP jsou důležité k zajištění určité minimální úrovně kvality stejných probačních programů, realizovaných kdekoli na území naší republiky, a pro možnost prokazatelně tuto kvalitu posoudit.

4.4 Akreditační řízení

Samotné akreditační řízení je zahájeno na základě žádosti a probíhá ve dvou kolech. V prvním jsou veškeré žádosti evidovány a zkontrolovány, zda obsahují potřebné náležitosti. Dále postupují žádosti k prostudování skupinou expertů (hodnotitelů). Ve druhém kole jsou hodnocení expertů předána Akreditační a dotační komisi Ministerstva spravedlnosti, která vydá konečné doporučení

⁵³ Akreditace je schvalovací proces, zahrnující v sobě také samotné schválení programu. První PbP byly v ČR akreditovány v roce 2005.

⁵⁴ upravuje ji metodika Ministerstva spravedlnosti o hodnocení kvality probačních programů.

⁵⁵ Srov. Standardy [online]. In *Probační programy pro mladistvé*. Praha: Probační a mediační služba [cit. 2008-05-02] Dostupné na WWW:

<http://www.pmscr.cz/scripts/index.php?id_nad=57>

vztahující se k udělení či neudělení řádné akreditace probačním programům. Tato komise pak předá své návrhy ministru spravedlnosti ke konečnému rozhodnutí. Akreditace PbP je platná 3 roky, přičemž se doba platnosti počítá ode dne jejího vystavení.⁵⁶

4.4.1 Žádost o akreditaci

Jak jsem již řekl, každý zájemce o akreditaci musí tento zájem vyjádřit písemně, formou žádosti. Tato žádost musí obsahovat popis PbP, finanční rozpočet PbP, stanovisko místně příslušného střediska Probační a mediační služby ČR a „*prohlášení o bezdlužnosti vůči orgánům veřejné správy a zdravotním pojišťovnám.*“⁵⁷

4.4.2 Historie akreditace probačních programů v ČR

V roce 2004 vyhlásilo Ministerstvo spravedlnosti podmínky, které umožňovaly získání přechodné akreditace PbP. Takto akreditované PbP byly zapsány do seznamu (tohoto) ministerstva a koncem roku 2005 byly vyhlášeny podmínky pro získání dotací na realizaci PbP. Přičemž právo na dotaci měl pouze poskytovatel akreditovaného programu.⁵⁸

4.5 Získávání finančních prostředků ze státního rozpočtu

Je-li probační program akreditován, může být jeho provozovateli poskytnuta finanční dotace ze státního rozpočtu na základě žádosti o tuto dotaci, která se podává na Ministerstvo spravedlnosti. Kromě všeobecných podmínek pro poskytnutí finančních prostředků ze státního rozpočtu existují také specifické podmínky pro poskytnutí finančních prostředků ze státního rozpočtu na realizaci probačních programů.⁵⁹

⁵⁶ Srov. Metodika Ministerstva spravedlnosti o hodnocení kvality probačních programů

⁵⁷ Srov. tamtéž

⁵⁸ Srov. MATOUŠEK O., KODYMOVÁ P., *Sociální práce v praxi*, Praha: Portál 2005, s. 294

⁵⁹ Srov. Metodika Ministerstva spravedlnosti ČR pro poskytování finančních prostředků ze státního rozpočtu ČR nestátním neziskovým subjektům realizujícím probační programy

Finanční prostředky je možné poskytnout všem, jejichž činnost je zaměřena na oblast práce s mládeží a jejichž existence průkazně trvá⁶⁰ alespoň jeden rok před podáním žádosti o dotaci ze státního rozpočtu. Minimální částka, o kterou je možno žádat v roce 2008, je 30.000,- Kč, a maximální hranice je určena částkou 500.000,- Kč.⁶¹

4.6 Monitorování probačních programů

Kontrola PbP nejen ukáže, jak dotyčný program zachází s penězi, ale především, jak probíhá a s jakými výsledky. Uskutečňuje se tak, že každý, kdo získal dotaci ze státního rozpočtu na realizaci PbP, musí provádět pravidelné roční konečné vyúčtování přidělených prostředků.⁶² Kromě tohoto vyúčtování také napíše zprávu o realizaci PbP. Tuto zprávu i zprávu o vyúčtování vyhodnotí ředitelství Probační a mediační služby a dále odevzdá Radě pro probaci a mediaci. Navíc se po celou dobu realizace programu získává zpětná vazba jak od poskytovatelů, tak od pracovníků PMS ČR, s jejichž spoluprací se probační program realizuje. Dobrá zpětná vazba je nezbytná pro žádoucí fungování probačního programu.⁶³

4.7 Probační program jako součást celku

Aby mohlo dojít k urovnání vztahů mezi mladistvým a těmi, které jeho chování poškodilo, stejně tak, aby mohlo docházet k vhodnému sociálnímu formování zázemí mladistvého, nestačí jen účast mladistvého na probačním programu, byť by byla sebeintenzivnější, ale je zapotřebí systematické odborné spolupráce všech zainteresovaných odborníků.⁶⁴

⁶⁰ podle potvrzení vzniku nebo získání oprávnění k činnosti

⁶¹ Srov. Metodika Ministerstva spravedlnosti ČR pro poskytování finančních prostředků ze státního rozpočtu ČR nestátním neziskovým subjektům realizujícím probační programy

⁶² podle zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů

⁶³ Monitoring [online]. In *Probační programy pro mladistvé*. Praha: Probační a mediační služba [cit. 2008-05-02] Dostupné na WWW: <http://www.pmscr.cz/scripts/index.php?id_nad=57>

⁶⁴ GAJDOŠOVÁ, E., HERÉNYIOVÁ, G. *Rozvíjení emoční inteligence žáků*. Praha: Portál, 2006. s. 11

5 Program Právo pro každý den

V této kapitole popíši a vysvětlím, co je program Právo pro každý den, kdo stojí za jeho vznikem a fungováním, jak toto fungování vypadá a co přináší společnosti.

5.1 K historii Práva pro každý den

Probační program „Právo pro každý den“ vychází z programu „Street law“, který vznikl v 70. letech 20. století v USA v Columbii jako alternativní předmět, který měl za úkol předat studentům středních škol informace o zákonech, demokracii a lidských právech.⁶⁵

V roce 1992 u nás vznikla nevládní nezisková organizace Partners Czech. Tato organizace přišla do ČR s českou variantou právně vzdělávacího programu „Street law“, kterou nazvala Právo pro každý den. Mezi lety 2003 - 2004 vznikl společný projekt Partners Czech s Probační a mediační službou ČR, jehož cílem bylo ověřit možnost využití programu Právo pro každý den v oblasti práce s mladistvými pachateli.⁶⁶

Podle Lukáškové M. a Kroftové A. vyhodnocení výsledků, které byly získány od prvních absolventů kurzu, ukázalo, že u účastníků došlo k rozvoji sociálních dovedností a ke zvýšení právního vědomí.⁶⁷

5.2 O programu obecně

Probační program Právo pro každý den je zaměřený na posilování právního vědomí mladistvých obviněných. Tento probační program byl zahájen v České republice na jaře roku 2005, a to v 51 pilotních okresech. Jeho realizátorem a zároveň autorem jeho metodiky i manuálu byla obecně prospěšná společnost

⁶⁵ Srov. Historie II. [online]. In *Street Law*. Praha: Partners Czech [cit. 2008-05-028] dostupné na WWW: <http://www.partnersczech.cz/p_street.htm>

⁶⁶ Srov. Zahájení programu [online]. In *Právo pro každý den*. Praha: Probační a mediační služba [cit. 2008-05-02] Dostupné na WWW: <http://www.pmscr.cz/scripts/index.php?id_nad=43>

⁶⁷ srov. Econnect, [online]. Praha [cit. 2008-05-028] dostupné na WWW: <<http://zpravodajstvi.ecn.cz/index.stm?x=190012>>

Partners Czech. Na realizaci s ní spolupracovalo 28 středisek Probační a mediační služby. Dnes probíhá na 37 místech naší republiky, kde ho provozují různé neziskové organizace pod kontrolou PMS.⁶⁸

Právo pro každý den je interaktivní program, do kterého jsou zapojeni všichni jeho účastníci, zabývající se zákony a lidskými právy. Tento program je založený na diskusi o problémech a na spolupráci metodiků a právníků. Každý účastník je seznámen se základy efektivní komunikace a se řešením konfliktů nenásilnou formou. Mladiství si v tematických blocích osvojují základy rodinného, pracovního, trestního a občanského práva tak, aby znali nejen práva, která se vztahují k jejich osobě, ale aby též respektovali práva ostatních lidí a byli připraveni přijmout odpovědnost za své vlastní jednání a chování.⁶⁹

5.3 Kdo je Partners Czech?

Partners Czech je realizátorem PBP Právo pro každý den. Jedná se o nevládní neziskovou organizaci pracující v oblasti vzdělávacích programů.

U nás jí založila americká nadace „Partners for Democratic Change“, která podporuje rozvoj demokracie ve střední a východní Evropě.⁷⁰

5.3.1 Co dělá Partners Czech?

Činnost této organizace se dá rozvrhnout do pěti aktivit:⁷¹

- příprava a uskutečňování různých školicích programů,
- pomoc při řešení konfliktů mimosoudní cestou (vyjednáváním),
- pomoc při realizaci komunitních a regionálních projektů,
- poradenská činnost při zakládání smířčích rad,

⁶⁸ Srov. Zahájení programu [online]. In *Právo pro každý den*. Praha: Probační a mediační služba [cit. 2008-05-02] Dostupné na WWW: <http://www.pmcrcz.cz/scripts/index.php?id_nad=55>

⁶⁹ Srov. Činnost společnosti [online]. In *Partners Czech*. Praha: Partners Czech [cit. 2008-05-23] dostupné na WWW: <<http://www.partnersczech.cz/>>

⁷⁰ Srov. Kolektiv autorů, *Učebnice programu právo pro každý den*, Praha: Partners Czech, 2001, s. 149.6

⁷¹ Srov. Partners Czech, [online]. Praha [cit. 2008-05-028] dostupné na WWW: <<http://www.partnersczech.cz/>>

- pořádání kulatých stolů pro vícestranná jednání a mediační službu, dále pak nabídka facilitace a moderování.

5.3.2 Poslání Partners Czech

Tato organizace pomáhá všem takovým strukturám ve společnosti, které jsou demokratické, a podporuje rozvoj spolupráce mezi všemi sférami společnosti. Navíc prostřednictvím své poradenské a další služby, pomocí vzdělávání a realizací projektů chce přispět a přispívá svým dílem k řešení konfliktů a vyšší účinnosti prevence.⁷²

5.4 Cíle programu Právo pro každý den

Cílem je především:⁷³

- předat účastníkům programu užitečné dovednosti a právní znalosti, které se vztahují k řešení situací, se kterými se mohou setkat v běžném životě,
- posílit sociální dovednosti,
- rozvíjet odpovědnost za vlastní jednání.

5.4.1 Co přinesou stanovené cíle?

Stanovené cíle by měly přinést především změnu osobnostní struktury a sociálních vztahů každého účastníka. Tato změna by se měla promítnout do změny životního stylu mladistvého a měla by zabránit vývoji a pokračování jeho předchozího životního stylu.⁷⁴

Tím dochází k ochraně společnosti i absolventa programu.

⁷² Srov. Poslání společnosti [online]. In *O nás*. Praha: Partners Czech [cit. 2008-05-028] dostupné na WWW: < <http://www.partnersczech.cz/onas.htm> >

⁷³ Srov. Poslání programu [online]. In *Probační program*. Český Krumlov: Centrum sociálních služeb [cit. 2008-06-02] dostupné na WWW:

< <http://css.krumlov.cz/index.php?page=page&pid=150> >

⁷⁴ Srov. ŘEZNÍČEK M., Prevence sociálních deviací, nadace Ethum, s. 12

5.5 Cílová skupina programu Právo pro každý den

Prvopachatelé, jejichž provinění je méně závažné (tj. nepřevyšuje horní hranici trestní sazby 5 let - např. krádež nebo poškozování cizí věci), jejichž věk se pohybuje od 15 let do 18 let (maximálně do 19 let) a kteří dají souhlas se svou účastí na programu, který jim byl uložen podle zákona.⁷⁵

5.5.1 Charakteristické znaky této cílové skupiny

Charakteristickým znakem mladistvých, kteří do programu vstupují, je zejména jejich nedokončený sociální a individuální vývoj. Většina má nepřijatelnou stupnici hodnot a jejich pohled na okolí je ovlivněn silnými egoistickými tendencemi. Mají osvojené špatné společenské, kulturní a pracovní zvyky. Jejich trestná činnost je zpravidla impulzivní a hrozí její další vývoj. Přitom v nich sklony k páčání trestných činů nejsou hluboce zakořeněny, a proto jsou kategorií relativně dobře ovlivnitelnou, za předpokladu specificky zaměřené a odborně prováděné činnosti.⁷⁶

5.5.2 O bezprostřední výhodě programu pro mladistvého

Jistou motivací mladistvého pro udělení souhlasu s účastí na PbP je skutečnost, že pokud v rámci přípravného řízení⁷⁷ absolvuje PbP, je to zohledněno soudem při rozhodování o uložení dalších opatření, přičemž se může stát, že k žádnému dalšímu potrestání již nedojde.⁷⁸

5.6 O lektorech programu

Lektor je důležitou součástí programu, protože působí přímo na mladistvé a napomáhá tak vzniku společensky očekávané změny. Proto musí každý zájemce o tuto práci splnit podmínky pro přijetí do speciálního školení pro lektory

⁷⁵ Srov. tamtéž, s.12

⁷⁶ Srov. IZERA, *Rizikové chování dospívajících a jeho prevence*, Praha: Free Teens 2002, s. 77

⁷⁷ tzn. dokud se nekoná soudní řízení v jeho trestné věci

⁷⁸ Srov. HYKOVÁ K., JÍCHOVÁ, D., *První zkušenosti s probačními programy na jihu Čech*. In *České vězeňství*, roč. 13, č. 2, 2006, str.19

programu Právo pro každý den, které u nás vykonává obecně prospěšná společnost Partners Czech, a toto školení absolvovat.

Lektoři programu pracují ve dvojicích. Pracují na základě přesvědčení, že je třeba vnímat účastníka programu jako fenomén s celou řadou dimenzí,⁷⁹ vymezujících a charakterizujících kvality jeho života, který aktivně a kreativně vstupuje do procesů svého utváření, má zákonný nárok na podporu, nesmí být objektem exkluze ani diskriminace a jehož nezpochybnitelným právem je ochrana lidské důstojnosti a právo žít bez cejchu hanby ve společnosti.⁸⁰

5.6.1 Kdo může být lektorem?

Podmínky pro přijetí do školícího kursu pro lektory programu Právo pro každý den jsou předem dané a zájemce o pozici lektora musí:⁸¹

- být trestně bezúhonný,
 - být starší 20 let,
 - mít dobré komunikační schopnosti a dovednosti,
 - vypracovat životopis a motivační dopis,
 - mít písemné doporučení minimálně od dvou různých nezávislých osob,
- které jsou schopny posoudit jeho osobnost,
- mít vhodné osobnostní předpoklady a zájem působit trvaleji jako lektor

PbP.

5.6.2 Průběh školení a lektorské stavy v roce 2008

Do roku 2008 bylo vyškoleno 170 lektorů programu Právo pro každý den. Aby se však mohly pokrýt potřeby PMS ČR i všech těch, kteří potřebují nové lektory, byla tento rok vydána výzva pro zájemce o nové školení, které bude v rozsahu 80 školících hodin uskutečněno v Praze. Těchto 80 hodin bude

⁷⁹ biologickou, sociální, apod.

⁸⁰ srov. *Prevence z pohledu komprehenzivní speciální pedagogiky. Sborník příspěvků 3. mezinárodní konference k problematice osob se specifickými potřebami*. Jesenský, J. (ed.), Hradec Králové: UHK, katedra speciální pedagogiky. 2006. S. 33

⁸¹ Srov. Lektor [online]. In *Požadavky*. Praha: Partners Czech [cit. 2008-05-028] dostupné na WWW: <http://www.probacniprogram.cz/s_pozadavky.htm>

rozděleno do pěti dvoudenních kurzů, přičemž na každém kursu budou přítomní dva odborníci. Po absolvování školení obdrží zájemci o lektorský post osvědčení, na jehož základě mohou působit na celém území naší republiky jako lektoři Práva pro každý den a to po dobu maximálně pěti let.⁸²

5.7 Průběh probačního programu Právo pro každý den

Účastníci tohoto programu se setkávají 2 - 6 x měsíčně na 2 - 4 hodiny. Celkem program trvá 36 - 42 hodin s maximálním počtem 12 účastníků v jedné skupině.⁸³

5.7.1 Ke struktuře každého setkání

Program právo pro každý den je složený z 22 lekcí, kterými prochází účastníci tohoto programu a během nichž se seznamují s právem. Každá lekce je uváděna motivačními otázkami, které mladistvého uvedou do problematiky probíraného tématu. Klade se přitom důraz na to, aby mladiství pochopili podstatu v lekci probíraných právních institutů a jejich působení v praxi.⁸⁴

Na každém setkání účastníků probačního programu se rozebírá jiné téma, ale struktura osvojování si základů práva probíhá podle stejných pravidel. Každá lekce má tuto základní kostru⁸⁵ :

- Seznámení se s cílem lekce - Formulace toho, co se od účastníků očekává.
- Seznámení se s průběhem lekce - Popis postupů, které se budou užívat, za účelem dosažení požadovaných výsledků.

⁸² Srov. Partners Czech, Výzva, Praha 2008

⁸³ Srov. Poslání programu [online]. In *Probační program*. Český Krumlov: Centrum sociálních služeb [cit. 2008-06-02] dostupné na WWW:

< <http://css.krumlov.cz/index.php?page=page&pid=150> >

⁸⁴ Srov. Struktura [online]. In *Vzdělávání – Street Law a průkopníci resocializace mladistvých*.

Brno: Via iuris, poslední editace 25. 5. 2005 [cit. 2008-06-01] Dostupné na WWW:

<<http://www.viaiuris.cz/index.php?p=msg&id=93>>

⁸⁵ Srov. Kolektiv autorů, *Učebnice programu právo pro každý den*, Praha: Partners Czech, 2001, s. 1

- Interaktivní strategie - Samotná práce s účastníky programu, kteří aktivně plní zadaný úkol
- Reflexe - Účastníci hodnotí lekci, shrnují základní pojmy a diskutují o nich.

5.7.2 O metodách interaktivní výuky

Během průběhu programu se používá třináct metod interaktivní výuky. Pomocí nich se mladiství seznamují s právem a formuje se tak jejich právní vědomí. Tyto metody jsou:⁸⁶

- *Brainstorming* – nekritické vymýšlení většího množství nápadů na dané téma. Nápady se ke konci roztřídí dle zvolených kritérií a poté se hodnotí.
- *Práce v malých skupinkách* – rozvíjení dovednosti spolupráce a dalších mezilidských dovedností účastníků, kteří rozdělení do skupin řeší různé úkoly.
- *Každý učí každého* – účastníci sdílejí vybrané informace o probíraném tématu s ostatními.
- *Zkoumání* – díky analýze situací se učí mladiství zodpovědně rozhodovat.
- *Modelové situace* – aplikací zákona na situace ze skutečného života se učí účastníci zaujímat postoje, stanoviska a rozvíjí kritické i logické myšlení.
- *Hraní rolí* – sehrávají se konkrétní situace při nichž účastníci přemýšlejí a jednají v roli jiného člověka. Rozvíjí představivost, myšlení, komunikaci a empatii.
- *Simulovaný soud* – nápodoba skutečného jednání u soudu rozvíjí znalosti o právním systému, učí zodpovědnosti a komunikaci.
- *Soud v trojici* – zjednodušené soudní jednání poskytuje zjednodušený pohled na proces vynášení soudního rozhodnutí.
- *Názorová škála* – skrze kontroverzní témata se diskutuje nad různými postoji a o jejich důsledky na jedince i společnost.
- *Vyjednávání konfliktu* – nácvik neformální diskuze. Pomáhá naučit se hovořit o svých problémech.

⁸⁶ Srov. tamtéž, s. 8-36

- *Mediace* – účastníci se procvičují ve vyjednávání a v uzavírání oboustranně přijatelných dohod.
- *Nácvik argumentace* – prostřednictvím diskuze na kontroverzní téma se účastníci učí formulovat a prezentovat své názory.
- *prezentace názoru* – mladiství zde zaujmou myšlenkový postoj, a ten poté vysvětlují a obhajují před ostatními.
- *esej* – účastníci se učí písemně vyjádřit své názory.

5.7.3 Téma lekce, příběhu, dialogu

Každá probíraná lekce se nese v duchu předem daného *tématu*. Účastníci programu vyslechnou příběh, který nastíní určitou problematickou situaci, a jsou tak vtaženi do probíraného *tématu*. Mladiství s tímto příběhem pracují. Aplikují na něj své znalosti, přemýšlejí i diskutují o souvislostech, které se tohoto příběhu týkají (pracují s daným tématem) a dozvědí se, jaké názory má okolí. S těmito názory se konfrontují. Argumentují, aby obhájili svůj postoj, a učí se za pomoci lektorů hledat konsensus, respektovat cizí názory, komunikovat, a hlavně přijímat odpovědnost za své rozhodnutí.⁸⁷

Každá z lekcí se vztahuje k jednomu ze šesti hlavních témat, se kterými se mladiství účastníci programu seznámí. Těmito tématy jsou⁸⁸:

- **Obecná část** – V tématickém okruhu Obecná část se mladiství seznámí s pojmem „právo“, „právní vztahy“, „právní předpis“, „systém práva“, „demokracie“, „právní řád České republiky“ a „Listina základních práv a svobod.“ Dozví se o rozdílu mezi právem a morálkou. Nahlédnou do procesu tvoření práva a naučí se orientovat ve sbírce zákonů České republiky.⁸⁹

- **Občanské právo** - Téma Občanské právo je příležitostí pro mladistvé blíže se seznámit s právními vztahy, se kterými se mohou setkat v běžném životě. Dozví se, co je smlouva, jakým způsobem vzniká, jaké má podstatné náležitosti a jaké druhy smluv existují. Kromě toho jsou seznámeni s pojmy „promlčení“,

⁸⁷ Srov. Kolektiv autorů, *Učebnice programu právo pro každý den*, Praha: Partners Czech, 2001, s. 2

⁸⁸ Srov. tamtéž, s. 2

⁸⁹ Srov. tamtéž, s. 1-62.1

„reklamace“, „záruční lhůta“, „žaloba“ a „odvolání.“ V této části programu rovněž účastník zjistí, jaký je rozdíl mezi vlastnictvím, nájmem a pronájmem bytu. Jak probíhá soudní řízení a jaké vlastnosti by měl mít a jaké podmínky musí splňovat soudce.⁹⁰

- **Pracovní právo** - Během práce s pracovním právem by měl účastník pochopit, kdo je „zaměstnavatel“, „zaměstnanec“, „podnikatel“, co je „pracovní smlouva“, „zkušební doba“, „živnost“, „živnostenský list“, jaká jsou práva a povinnosti v pracovněprávních vztazích, v čem spočívají zvláštnosti pracovních podmínek mladistvých a jak vzniká a zaniká pracovní poměr.⁹¹

- **Rodinné právo** - Téma Rodinné právo nabízí mladistvým možnost seznámit se s tím, co je to „manželství“, „rodina“, „vyživovací povinnost“ a „rozvod“. Zjistí jaké má plnit rodina základní funkce, co je potřeba k uzavření či ukončení manželství a jak se tak děje.⁹²

- **Přestupky** - Téma zabývající se Přestupky naučí mladistvé, co je to „přestupek“, „přestupková komise“, jaký je rozdíl mezi přestupkem a trestným činem a jaká práva má každá osoba, která je kontaktovaná policistou České republiky nebo strážníkem obecní policie při úředním výkonu.⁹³

- **Trestní právo** - Posledním a nejrozsáhlejším tématem, se kterým se mladiství seznámí, je trestní právo. Toto téma je rozděleno na obecnou část a na část zvláštní. Obecná část v sobě zahrnuje základní pojmy trestního práva (trestný čin, trestní právo, přitěžující okolnosti, mladiství, druhy trestů apod.) a ustanovení společná všem trestným činům (zásady pro ukládání trestů, zásady upravující trestní odpovědnost apod.). Ve zvláštní části pracují mladiství s výčtem a popisem skutkových podstat trestných činů (loupež, ublížení na zdraví, domácí násilí apod.).⁹⁴

⁹⁰ Srov. tamtéž, s. 1-39.2

⁹¹ Srov. tamtéž, s. 1-51.3

⁹² Srov. tamtéž, s. 1-22.4

⁹³ Srov. tamtéž, s. 1-18.5

⁹⁴ Srov. tamtéž, s. 1-144.6

5.8 Motivace jako důležitá součást programu

Motivace přímo ovlivňuje aktivitu jedince a přímo podmiňuje jeho úsilí k dosažení stanoveného cíle.⁹⁵ Proto je důležité účastníky programu správně motivovat.

Jednání podporované dobrou motivací:⁹⁶

- je variabilní a směřuje k cíli,
- je konstruktivní a adaptabilní,
- zdokonaluje proces učení,
- dodává energii pro další práci.

5.8.1 K motivačním otázkám a příběhům

Již jsem se zmínil o motivačních otázkách a o motivačních příbězích, které jsou v programu využívány, v kapitole 5.7.1. Nyní bych se k nim rád vrátil a blíže se jim věnoval.

5.8.1.1 Motivační příběhy

Motivační příběhy používané v programu *Právo pro každý den* popisují skutečné události, které se staly mladým lidem. Práce s příběhem umožní účastníkům přímou aplikaci získaných znalostí na konkrétní situaci a usnadňuje jim tak pochopení tématu probírané lekce a zapamatování nových poznatků. Mimo to mají rovněž možnost o příběhu diskutovat, čímž procvičují své komunikační dovednosti a schopnost argumentace.⁹⁷

5.8.1.2 Motivační otázky

Jsou pokládány na začátku pokaždé, když se probírá nový tematický okruh. Mají za úkol mladistvé motivovat, vzbudit u nich zájem o probírané téma, a zároveň slouží lektorovi jako odrazový můstek pro další práci. Mohou znít např.

⁹⁵ Srov. NAKONEČNÝ M., *Základy psychologie*, Academia, Praha 2004, str. 454,455

⁹⁶ Srov. DOČKAL, J., *Sociální deviace: rizikové skupiny*, pracovní materiál, 2000, s.43

⁹⁷ Srov. Kolektiv autorů, *Učebnice programu právo pro každý den*, Praha: Partners Czech, 2001, s. 12.1, 5.2

takto : „Představte si, že by zítra ráno přestaly platit všechny společenské normy. Co vše by nefungovalo?“ nebo „Jaké si myslíte, že jsou pocity okradeného?“⁹⁸

5.9. Financování programu Právo pro každý den

Jako probační program je Právo pro každý den spolufinancován ze státního rozpočtu naší republiky.⁹⁹ Z tohoto rozpočtu navíc získává další finanční prostředky skrze skromné příspěvky od Ministerstva práce a sociálních věcí.

Další peníze přicházejí do jednotlivých programů Práva pro každý den podle toho, v jakém městě tyto programy probíhají. Na financování se tak může podílet kraj, různé nadace, fyzické i právnické osoby.

Příkladem nadace, která finančně podporuje tento program jen na vybraném území, je nadace EURONISA, která přispívá na program Právo pro každý den a na další projekty a činnosti v sociální, vzdělávací a kulturní oblasti Euroregionu Nisa.¹⁰⁰

5.9.1 Financování Práva pro Každý den v Českých Budějovicích

Probační program Právo pro každý den, který je v Českých Budějovicích, v Českém Krumlově, ve Strakonících, Prachaticích, v Jindřichově Hradci a v Pelhřimově realizován Občanským Sdružením ICOS, byl podpořen příspěvkem z Finančního mechanismu Evropského hospodářského prostoru (FM EHP) a Norského finančního mechanismu, prostřednictvím Nadace rozvoje občanské společnosti.

K výše jmenovaným:

- ICOS – Informační centrum občanského sektoru. Občanské sdružení, které informačními, propagačními a vzdělávacími aktivitami, asistováním u tvorby konceptů rozvojových materiálů měst i nevládních organizací a asistencí neziskovým, komerčním i veřejnosprávním subjektům při přípravě i realizaci tuzemských a evropských projektů, podporuje, kromě rozvoje občanského

⁹⁸ Srov. tamtéž, s. 5.2

⁹⁹ viz kapitolu 4.4 Získávání peněz ze státního rozpočtu

¹⁰⁰ Srov. Euronisa [online]. In *Poslání nadace Euronisa*. Liberec: Euronisa [cit. 2008-06-01] Dostupné na WWW: <<http://www.euronisa.cz/cz/index.php>>

sektoru v regionu a demokracie na místní úrovni, také další nevládní organizace v regionu.¹⁰¹

- FM EHP a Norský finanční mechanismus – FM EHP byl založen roku 2004 Islandem, Knížectvím Lichtenštejnském a Norském království, které založilo

i vlastní Norský finanční mechanismus. Tyto mechanismy v pětiletém programu poskytují finanční pomoc deseti novým členským státům Evropské unie, Španělsku, Portugalsku a Řecku, s cílem snížit sociální a ekonomické nerovnosti v Evropském hospodářském prostoru.¹⁰²

- Nadace rozvoje občanské společnosti - zřízena za účelem posílení úlohy neziskových organizací v České republice, které vznikly iniciativou občanů a které usilují o prosazování veřejně prospěšných a demokratických hodnot. Podporuje projekty a programy zaměřené zejména na oblasti sociální a zdravotní, ochranu spotřebitele, lidských práv a menšin, péče o životní prostředí, rozvoje kulturního a společenského života obcí, měst a regionů. Zvláštní pozornost věnuje projektům, které se zaměřují na evropskou spolupráci a výchovu k občanství.¹⁰³

5.10 Financování Partners Czech

I sebeušlechtilější myšlenka je těžko realizovatelná, pokud na její realizaci není dostatek finančních prostředků. Společnost Partners Czech má naštěstí dobrou základnu sponzorů a přispěvatelů, kteří ji svými příspěvky podporují.

Jedná se zejména o Evropský sociální fond, USAID¹⁰⁴ a Phare Democracy, Phare Lion, Nadaci George Sorose, Council of Europe, British Know - How Fund, COLPI - The Constitutional & Legal Policy Institute a King Baudouin Foundation.¹⁰⁵

¹⁰¹ Srov. ICOS [online]. In *O Icosu*. Český Krumlov: ICOS [cit. 2008-06-01] Dostupné na WWW: <<http://www.latron.cz/>>

¹⁰² Srov. FM EHP a Norský finanční mechanismus [online]. In *Programy - FM EHP a Norska*. Praha: NAEP [cit. 2008-05-04] dostupné na WWW: <<http://www.naep.cz/>>

¹⁰³ Srov. Nadace rozvoje občanské společnosti [online]. In *Úvod – o nadaci*. Praha: NROS [cit. 2008-05-04] dostupné na WWW: <http://www.nros.cz/o_nadaci>

¹⁰⁴ USAID = U.S. Agency for International Development

¹⁰⁵ Srov. Financování [online]. In *Naši sponzoři*. Praha: Partners Czech [cit. 2008-05-04] dostupné na WWW: <http://www.partnersczech.cz/onas_sponzori.htm>

5.10.1 Kdo jsou ti mecenáši?

Některé organizace, společnosti, fondy a projekty, které se podílejí na spolufinancování Partners Czech, nejsou v České republice příliš známé a mnohdy se neví ani o jejich existenci. Rád bych je proto nyní ve stručnosti charakterizoval:

- **Evropský sociální fond** - Působí v naší republice od roku 2004. Spadá pod politiku Evropské unie pro posilování hospodářské a sociální soudržnosti. Klíčovými tématy pro něj jsou snižování nezaměstnanosti, rozvíjení zaměstnanosti, podpora sociálního začleňování osob a rozvíjení lidských zdrojů. V České republice je orgánem zodpovědným za jeho řízení Ministerstvo práce a sociálních věcí.¹⁰⁶

- **USAID** - Zkratka označuje Americkou agenturu pro mezinárodní rozvoj. Byla založena roku 1961. Jejím cílem je rozvoj soukromého podnikání, zemědělství, zdravotnictví, podpora demokracie a prevence konfliktů mezi lidmi.¹⁰⁷

- **Phare Democracy** - Program Evropské unie. Existence tohoto programu je časově omezena lety 1998 - 2006. Po tuto dobu napomáhal svými projekty, které byly zaměřeny na rozvoj ekonomické a sociální soudržnosti, České republice se splněním podmínek vstupu do Evropské unie a s úspěšným zahájením čerpání podpor z Evropských strukturálních fondů.¹⁰⁸

- **Nadace George Sorose** - Nadace Otevřená společnost, založená Georgem Sorosem v USA roku 1979, působila na území naší republiky již před rokem 1989, když skrze Stockholmskou nadaci Charta 77 podporovala oponenty komunistického režimu. Tato nadace si klade za cíl podporovat a rozvíjet

¹⁰⁶ Srov. Evropský sociální fond [online]. Praha, editováno 5.5 2008 [cit. 2008-06-01] Dostupné na WWW: <<http://www.esfcr.cz/clanek.php?lg=1&id=8>>

¹⁰⁷ srov. USAID [online]. Washington, D.C., editováno 30.4 2008 [cit. 2008-06-01] Dostupné na WWW: <http://www.usaid.gov/about_usaid/>

¹⁰⁸ Srov. Program Phare [online]. In *Phare - aktuální*. Praha: Ministerstvo financí ČR, poslední editace 15.1 2007 [cit. 2008-06-03] Dostupné na WWW: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/pom_eu_ukonprogr_phare.html>

demokratickou otevřenou společností a podporovat programy i aktivity směřující k její ochraně a jejímu rozšiřování.¹⁰⁹

- **Council of Europe (Rada Evropy)** - Jedná se o mezivládní organizaci, která od svého založení roku 1949 mimo jiné usiluje o ochranu, rozvíjení a akceptaci právního státu,¹¹⁰ základních lidských práv a svobod, demokracie, kultury a vzdělávání. Naše republika se v roce 1991 přihlásila k této organizaci, jejímž největším úspěchem bylo bezesporu dojednání a uzavření Úmluvy o ochraně lidských práv a svobod v roce 1950.¹¹¹

- **British Know - How Fund** - Je to fond Oddělení pro mezinárodní rozvoj (DIFID) britské vlády podporující rozvoj pluralitní demokracie a tržní ekonomiky ve východní Evropě a v zemích bývalého Sovětského svazu za účelem snížení chudoby a zvýšení stability a prosperity v těchto zemích. S naší republikou spolupracuje tento fond od roku 1990.¹¹²

- **The Constitutional & legal Policy Institute** - Ústavní institut práva a politiky je nezisková organizace spřízněná s nadací Geoga Sorose. Byla založena roku 1992, aby pomohla rozvíjet demokracii a podporovala vznik právních států, které dodržují základní lidská práva a svobody. Snahou COLPI je také přivést právo blíže k lidem.¹¹³

- **King Baudouin Foundation** - Nadace krále Baudouina byla založena v Belgii roku 1976 k příležitosti 25. výročí jeho vlády. Tato nadace, která čerpá finanční prostředky např. z Belgické národní loterie, z darů a králova vlastního kapitálu mimo jiné podporuje demokratické hodnoty u mladých lidí, větší sociální angažovanost u občanů jednotlivých států a zdravý způsob života.¹¹⁴

^{109 106} Srov. Open Society Fund [online]. Praha, [cit. 2008-06-04] Dostupné na WWW: <<http://www.osf.cz/>>

¹¹⁰ tzn. státu, který respektuje základní principy demokratického právního státu

¹¹¹ Srov. wikipedia [online]. Praha, editováno: 8.6.2008 [cit. 2008-09-06] Dostupné na WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Rada_Evropy>

¹¹² Srov. DFID [online]. , editováno: 2.4.2008 [cit. 2008-01-06] Dostupné na WWW: <<http://www.dfid.gov.uk/countries/europe/default.asp>>

¹¹³ Srov. osi [online]. , [cit. 2008-10-06] Dostupné na WWW: <<http://www.osi.hu/colpi/welcome.html>>

¹¹⁴ Srov. European Foundation centre [online]. Editováno: 8.1.08 , [cit. 2008-11-06] Dostupné na WWW: <<http://www.efc.be/webready/BAUD001.html>>

5.11 Právo pro každého

V souvislosti s reformou vzdělávání a s jistou úrovní společenskovedního základu, který má být součástí znalostí maturujícího studenta, se objevila nelichotivá skutečnost o stavu výuky občanské výchovy a základů společenských věd na českých školách. Tato výuka nebyla po roce 1989 dobře vnímána, což bylo způsobeno určitou pachutí vykládané látky v těchto předmětech dříve. Zvrat v pohledu přišel v okamžiku, kdy se rozběhla diskuse o cílech a problémech této výuky. Centrum pro zjišťování výsledků vzdělávání, které je organizační složkou státu, odhalilo nedostatek uspokojivých učebnic a didaktických materiálů vhodných pro výuku zmiňovaných předmětů.¹¹⁵

První učebnice, která zareagovala na potřeby učitelů i žáků, dostala název Právo pro každého. Společnost Partners Czech, která je jejím vydavatelem, využila zkušeností práce s mládeží z programů Street Law a Právo pro každý den, a vytvořila tak učebnici, která je jednak spojena s běžným životem, a zároveň obsahuje didaktický aparát využívající interaktivní metody.¹¹⁶

¹¹⁵ Srov. Česká škola [online]. Brno, [cit. 2008-11-06] Dostupné na WWW: <<http://www.ceskaskola.cz/Ceskaskola/AR.asp?ARI=3249&CAI=2125>>

¹¹⁶ Srov. tamtéž

Závěr

Předkládaná bakalářská práce se zabývala programem „Právo pro každý den,“ který je v české právní úpravě pět let starým fenoménem. Počet jeho absolventů roste a skutečnost, že jsou školeni noví lektoři, naznačuje jeho akceptaci našimi odborníky. Přesto je prací, které by se jím více zabývaly, jako šafránu.

Proto jsem se rozhodl nabídnout svým kolegům, odborníkům z jiných profesí i laické veřejnosti ucelenější pohled na program Právo pro každý den.

Cílem mé práce bylo tedy popsat legislativní prostředí, metodologii, strukturu, zaměření, finanční zajištění, filozofický základ, průběh i význam probačního programu „Právo pro každý den“ pro společnost.

Myslím si, že se mi to podařilo. Bdělý čtenář se v první kapitole seznámil s filozofickými základy programu. Ve druhé kapitole mu byla představena Probační a mediační služba, spolurealizátorka programu, která vznikla na stejných filosofických základech, a zároveň v této kapitole začal popis souvislosti kolem programu Právo pro každý den. Ve třetí kapitole byla popsána cílová skupina programu a legislativní prostředí kolem této cílové skupiny, ke kterému patří i pojem „probační program,“ který byl popsán a vysvětlen, s důrazem na popis jeho vzniku a financování, ve čtvrté kapitole. V poslední, páté kapitole mé práce, zaměřené přímo na probační program Právo pro každý den, jsem vysvětlil, jeho přínos společnosti a dokončil jeho popis, čímž jsem tak na něj nabídl čtenáři celistvější pohled.

Psaní této práce mě obohatilo o mnoho poznatků a cenných zkušeností. Přesto nebylo zcela vyčerpáno a stále je zde široké pole působnosti pro kladení otázek a hledání odpovědí. Samotný text pak může posloužit jako materiál pro další bádání, hledání a zjišťování.

V budoucnu bych se rád zaměřil na otázku dilemat odborníků pracujících na programu Právo pro každý den. Jaká jsou a jak s nimi tyto odborníci pracují? Jak tato skutečnost ovlivní program? Jaké jsou možnosti jejich řešení?

POUŽITÉ ZDROJE:

Monografie :

- 1) ČERNÍKOVÁ, V. *Sociální ochrana*. Praha: PA ČR, 2005. ISBN 80-7251-207-2
- 2) Elliott, J., Place, M. *Dítě v nesnázích*. Praha: Grada, 2002. ISBN 80-247-0182-0
- 3) Gajdošová, E., Herényiová, G. *Rozvíjení emoční inteligence žáků*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-115-8
- 4) HÁLA, J. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2005. ISBN 80-86708-05-5
- 5) IZERA, M. *Rizikové chování dospívajících a jeho prevence*, Praha: Free Teens, 2002. ISBN 80-902898-2-7
- 6) JUSTOVÁ, M. *Cisár je nahý*. Bratislava: Oto Németh, 2005. ISBN 80-88949-79-3
- 7) Kolektiv autorů. *Učebnice programu právo pro každý den*. Praha: Partners Czech, 2001. ISBN 80-238-7914-6
- 8) Kolektiv autorů. *Rizikové chování dospívajících a jeho prevence*. Praha: Free Teens, 2001. ISBN 80-902898-1-9
- 9) Matoušek, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 2003. ISBN
- 10) MATOUŠEK, O., KODYMOVÁ, P. *Sociální práce v praxi*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-002-X
- 11) NAKONEČNÝ, M. *Základy psychologie*. Praha: Academia, 2004. ISBN 80-200-1290-7
- 12) NĚMEC, J. *Děti a mládež v obtížných životních situacích*. Praha: Themis, 2004. ISBN 80-7312-038-0
- 13) ŘEZNÍČEK, M. *Prevence sociálních deviací*. Praha: Nadace Ethum, 1995.

14) *Prevence z pohledu komprehenzivní speciální pedagogiky. Sborník příspěvků 3. mezinárodní konference k problematice osob se specifickými potřebami.* Jesenský, J. (ed.), Hradec Králové: UHK, katedra speciální pedagogiky, 2006. ISBN 80-244-0547-4

Časopisecké statě:

1) Bajer, P. Zrod probační a mediační služby souvisí se zaváděním alternativních trestů. *Sociální práce*, 2005, roč. 5, č.4, s. 4 - 5 , ISSN 1213-6204

2) HYKOVÁ, K., JÍCHOVÁ D. První zkušenosti s probačními programy na jihu Čech. *České vězeňství*, 2006, roč. , č. 2, s. 19. ISSN 1213-9297

3) MÁDL, M. Jen v bezpečných věznicích lze provádět kvalitní programy zacházení s odsouzenými. *České vězeňství*, 2005, roč. 13, č. 3, s. 8 - 9, ISSN 1213-9297

4) ŠTERN, P. Alternativy mají budoucnost. *České vězeňství*, 2004, roč. 12, č. 5, s. 10 – 11, ISSN 1213-9297

5) VÝBOR MINISTRŮ RADY EVROPY. *Evropská vězeňská pravidla*, In příloha časopisu *České vězeňství*, 2006, roč. 13, č. 1. s. 5. ISSN 1213-9297

Elektronické dokumenty :

1) Alternativní tresty [online]. In *Studio Stop*. Praha: ČRo6, [cit. 2008-05-22] Dostupné na WWW: <http://www.rozhlas.cz/cro6/stop/_zprava/3717044>

- 2) COLPI [online]. In *Contact COLPI*. Budapešť: OSI [cit. 2008-10-06]
Dostupné na WWW: < <http://www.osi.hu/colpi/welcome.html>>
- 3) Činnost společnosti [online]. In *Partners Czech*. Praha: Partners Czech
[cit. 2008-05-23] dostupné na WWW: <<http://www.partnersczech.cz/>>
- 4) DFID [online]. In *County Profiles - Europe*. Londýn: DFID. Polední
editace 2.4.2008 [cit. 2008-01-06] Dostupné na WWW:
< <http://www.dfid.gov.uk/countries/europe/default.asp>>
- 5) European Foundation centre [online]. In *King Baudoin Foundation*. Poslední
editace 8. 1. 08 [cit. 2008-11-06] Dostupné na WWW:
<<http://www.efc.be/webready/BAUD001.html>>
- 6) Euronisa [online]. In *Poslání nadace Euronisa*. Liberec: Euronisa
[cit. 2008-06-01] Dostupné na WWW: <<http://www.euronisa.cz/cz/index.php>>
- 7) Evropský sociální fond [online]. In *Co je ESF*. Praha: Evropský sociální fond,
poslední editace 5. 5 2008 [cit. 2008-06-01] Dostupné na WWW:
<<http://www.esfcr.cz/clanek.php?lg=1&id=8>>
- 8) Financování [online]. In *Naši sponzoři*. Praha: Partners Czech
[cit. 2008-05-04] dostupné na WWW:
<[http://www partnersczech.cz/onas_sponzori.htm](http://www.partnersczech.cz/onas_sponzori.htm)>
- 9) FM EHP a Norský finanční mechanismus [online]. In *Programy - FM EHP
a Norska*. Praha: NAEP [cit. 2008-05-04] dostupné na WWW:
<<http://www> <http://www.naep.cz/>>
- 10) Historie [online]. In *Právo pro každý den*. Praha: Probační a mediační služba
[cit.2008-06-03] Dostupné na WWW:

<http://www.pmscr.cz/scripts/index.php?id_nad=43>

11) Historie II. [online]. In *Street Law*. Praha: Partners Czech [cit. 2008-06-05] dostupné na WWW: <http://www.partnersczech.cz/p_street.htm>

12) ICOS [online]. In *O Icosu*. Český Krumlov: ICOS [cit. 2008-06-01] Dostupné na WWW: <<http://www.latron.cz/>>

13) Lektor [online]. In *Požadavky*. Praha: Partners Czech [cit. 2008-05-17] dostupné na WWW: <http://www.probacniprogram.cz/s_pozadavky.htm>

14) Monitoring [online]. In *Probační programy pro mladistvé*. Praha: Probační a mediační služba [cit. 2008-05-02] Dostupné na WWW: <http://www.pmscr.cz/scripts/index.php?id_nad=57>

15) Nadace rozvoje občanské společnosti [online]. In *Úvod – o nadaci*. Praha: NROS [cit. 2008-05-04] dostupné na WWW: <http://www.nros.cz/o_nadaci>

16) Open Society Fund [online]. In *OSF*. Praha, [cit. 2008-06-04] Dostupné na WWW: <<http://www.osf.cz/>>

17) Poslání programu [online]. In *Probační program*. Český Krumlov: Centrum sociálních služeb [cit. 2008-06-02] dostupné na WWW: <<http://css.krumlov.cz/index.php?page=page&pid=150>>

18) Poslání společnosti [online]. In *O nás*. Praha: Partners Czech [cit. 2008-06-05] dostupné na WWW: <<http://www.partnersczech.cz/onas.htm>>

19) Probační a mediační služba, alternativní tresty [online]. In *izurnal*. Praha: ČRo6, poslední editace 17.1 2007 [cit. 2008-06-01] Dostupné na WWW: <http://www.rozhlas.cz/izurnal/poradrada/_zprava/311888>

- 20) Probační program [online]. In *Programy – probační program*. Praha: Partners Czech [cit. 2008-05-22] Dostupné na WWW:
<http://www.partnersczech.cz/p_probacni.htm>
- 21) Program Phare [online]. In *Phare - aktuality*. Praha: Ministerstvo financí ČR, poslední editace 15.1 2007 [cit. 2008-06-03] Dostupné na WWW:
<http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/pom_eu_ukonprogr_phare.html>
- 22)) Rada evropy [online]. In Wikipedia. Praha: Wikipedia, poslední editace 8.6.2008 [cit. 2008-09-06] Dostupné na WWW:
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Rada_Evropy>
- 23) Standarty [online]. In *Probační programy pro mladistvé*. Praha: Probační a mediační služba [cit. 2008-05-02] Dostupné na WWW:
<http://www.pmscr.cz/scripts/index.php?id_nad=57>
- 24) Struktura [online]. In *Vzdělávání – Street Law a průkopníci resocializace mladistvých*. Brno: Via iuris, poslední editace 25. 5. 2005 [cit. 2008-06-01] Dostupné na WWW: <<http://www.viaiuris.cz/index.php?p=msg&id=93>>
- 25) Učebnice [online]. In *Česká škola*. Brno: Česká škola. Poslední editace 20. 2. 2002 [cit. 2008-06-5] dostupné na WWW:
<<http://www.ceskaskola.cz/Ceskaskola/AR.asp?ARI=3249&CAI=2125>>
- 23)) USAID [online]. In *This is USAID*. Washington, D.C: USAID, poslední editace 30.4 2008 [cit. 2008-06-01] Dostupné na WWW:
<http://www.usaid.gov/about_usaid/>

24)) Výsledky programu [online]. In *Nový program pro mladistvé pachatele trestných činů*. Praha: Ecconnect. Poslední editace 13. 7. 2004 [cit. 2008-05-12] dostupné na WWW: <<http://zpravodajstvi.ecn.cz/index.stm?x=190012>>

25) Zahájení programu [online]. In *Právo pro každý den*. Praha: Probační a mediační služba [cit. 2008-05-02] Dostupné na WWW: <http://www.pmscr.cz/scripts/index.php?id_nad=43>

Právní předpisy :

- 1) Zákon číslo 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže.
- 2) Zákon číslo 257/2000 Sb., o probační a mediační službě
- 4) Metodika Ministerstva spravedlnosti ČR pro poskytování finančních prostředků ze státního rozpočtu ČR nestátním neziskovým subjektům realizujícím probační programy platná v roce 2008
- 5) Metodika Ministerstva spravedlnosti o hodnocení kvality probačních programů platná v roce 2008

Další dokumenty:

- 1) DOČKAL, J. *Sociální deviace: rizikové skupiny*. pracovní materiál, 2000
- 2) Výzva společnosti Partners Czech, Praha, 2008

Seznam zkratk

PMS – Probační a mediační služba České republiky

ZSM – Zákon 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže

PBP – Probační program

Seznam příloh

Příloha I. Seznam probačních programů akreditovaných v roce 2007

Příloha 1 – Probační programy akreditované v roce 2007

Pro úplnost uvádím programy, které v současnosti běží v české republice. Zde uvedené informace jsou čerpány z oficiální internetové stránky Ministerstva spravedlnosti.

Probační programy. [online] In *Probační programy.* Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČR, dostupné na WWW:

<<http://portal.justice.cz/ms/ms.aspx?j=33&o=23&k=3413&d=180776>>

Při výčtu programů uvedu nejprve název, poté místně příslušné středisko Probační a mediační služby, poskytovatele programu a jeho charakteristiku. „Právo Pro každý den“ jsem zvýraznil podtržením.

Příležitost – Plzeň - Ponton, o. s.

Cílovou skupinou jsou nezaměstnaní ve věku mezi 15 – 25 lety s ukončenou povinnou školní docházkou, ohrožení sociálním vyloučením. Program je zaměřen na zvýšení a posílení kompetencí nezaměstnané mládeže ohrožené sociální exkluzí při hledání pracovních příležitostí na trhu práce a na poskytnutí podpory při jejich vstupu na pracovní trh. Účastníci programu získají informace a osvojí si dovednosti, které jim umožní vstup na pracovní trh.

Probační program „Šance“ – Frýdek Místek - Farní sbor slezské církve evangelické A. V. v Třinci

Posláním programu je účinně pomoci mladým lidem, kteří se dostali do problémů se zákonem, umožnit mladistvým vykonat alternativní trest. Program se snaží reagovat na problémy mladých lidí v otázce hodnot a stylu života, řeší problémy s absencí pracovních návyků, schopností dodržovat pravidla, schopností trávit aktivně a smysluplně volný čas. Cílem programu je posílení a podpora pozitivních zdrojů mladistvých obviněných. Dílčí cíle programu: rozvíjet sociální dovednosti a kompetence, rozvíjet komunikační dovednosti a schopnost řešit konflikty, rozvíjet pracovní dovednosti a pracovní návyky, pomoci klientům

vnitřně se vypořádat s důsledky spáchané trestné činnosti a pomoci najít novou cestu k odpovědnému životu.

Cesta bez mříží – Litoměřice - Dům křesťanské pomoci – Bethel

Program přispívá k posílení sociálních dovedností mladistvého, k jeho osobnostnímu rozvoji, je zaměřen na charakter a na morální cítění, učení se řešení a zvládání aktuálních životních situací, zlepšení orientace mladistvého v sociálním okolí a posílení schopností smysluplně trávit volný čas. Program tvoří jednotlivé kurzy s tématy: prevence psychopatologických jevů, sociální dovednosti, profesionální orientace a uplatnění se, právní povědomí, finanční hospodaření, partnerství - rodičovství - sexualita, sebeobslužné dovednosti, práce na PC.

„Sebeúcta – Řekni to přímo“ – Praha - o.s. Člověk člověku

Program je zaměřen na vytvoření dovedností přímé komunikace, výcvik probíhá prostřednictvím tělesných zážitků, kdy se mladistvý učí vnímat, rozumět a respektovat signály svého těla. Program je zaměřen na posílení sebeúcty klienta, na posílení vlastní zodpovědnosti.

„Jinou cestou“ – Brno - Sdružení Podané ruce

Program je určen klientům, jejichž TČ je spojena s užíváním návykových látek (případně kombinace s gamblerstvím a alkoholem) a kteří jsou stíháni dle zákona 218/200 Sb. - a jejich rodinným příslušníkům, blízkým osobám (s pobytem v Brně a okolí). Cílem je zprostředkování přístupu k takovým formám vztahů, které jim vytvoří vhodné prostředí pro změnu svého rizikového chování - zvyšování motivace klientů ke změně, pomoc v utváření představy o budoucím, méně rizikovém životním stylu.

Učební program mladiství - České Budějovice, Chomutov, Sokolov, Beroun, Plzeň, Cheb, Praha - Sdružení pro probaci a mediaci v justici

Program pracuje kognitivně behaviorální metodou, která zahrnuje práci mladistvých ve skupině, při které je využívána řízená diskuse, zprostředkování

nových informací, přímá aktivita klientů, písemné projevy klientů, nácvik nové strategie chování. Program je doplňován i individuálními způsoby práce s mladistvými.

Mentor - Beroun, České Budějovice, Český Krumlov, Hradec Králové, Chrudim, Jablonec nad Nisou, Jindřichův Hradec, Kladno, Kolín, Kutná Hora, Liberec, Nymburk, Pardubice, Písek, Praha, Rychnov nad Kněžnou, Tábor, Ústí nad Orlicí
- Sdružení pro probaci a mediaci v justici

Program je nabízen jako individuální práce vyškolené osoby "mentora" za účelem jeho práce s mladistvým, jenž se hlásí k romskému etniku, kterému byl uložen alternativní trest OPP nebo dohled v rámci podmíněného odsouzení (popřípadě podmíněného propuštění). Vyškolený mentor prostřednictvím individuálního osobního kontaktu motivuje klienta k převzetí odpovědnosti a k nalezení zdrojů k vyřešení vzniklé situace. Mentor posiluje pracovní návyky klienta, rozvíjí jeho sociální dovednosti a rovněž komunikační dovednosti pro řešení konfliktů, usiluje o zlepšení vztahů klienta s okolím. Mentor musí před svou prací s klientem absolvovat vzdělávací kurz v rozsahu 100 hodin a během své práce s klientem je pod pravidelnou supervizí.

Probační program pro mladistvé v konfliktu se zákonem, který má souvislost s užíváním návykových látek C5 - Frýdek-Místek - Renarkon, o.p.s., Ostrava

Cílovou skupinou jsou mladiství ve věku 15 - 18 let, kteří jsou ohroženi návykovými látkami, nebo pro uživatele návykových látek, zejména pak marihuany -Cílem programu je působení na mladistvé, jejichž provinění je spojeno s užíváním návykových látek a kteří jsou stíháni za protiprávní jednání dle zákona č.218/2003 Sb. Program je zaměřen na vzdělávání v oblasti drogové problematiky a řešení problémů a příčin souvisejících s užíváním návykových látek, zvyšování právního povědomí v této oblasti, podporu a motivaci ke změně dosavadního chování a protiprávního jednání, a také na obnovení a zlepšení rodinných a osobních vztahů, došlo-li k jejich narušení. Jsou poskytovány:

informační servis, individuální poradenství, motivační trénink a krizová intervence.

Probační skupina – Kladno - Diagnostický ústav, Dětský domov, Středisko výchovné péče, ZŠ a školní jídelna, Dobřichovice

Program je zaměřen na neschopnost klientů zvládat zátěžové situace sociálně adekvátním způsobem, tj. minimálně vyhnout se jednání, které je v rozporu se zákonem. Tato neschopnost může být způsobena nedostatky výchovnými, celkovým laděním osobnosti, rodinným i širším sociokulturním zázemím klienta. Posláním programu je intervenovat do determinant, u kterých je to možné (výchovný styl v rodině, škole) a pomoci klientům zvládat další okolnosti negativně ovlivňující jejich chování. Cílem je klient zvládající zátěžové situace sociálně přijatelným způsobem. Program je určen pro mladistvé klienty, kteří mají stanovený dohled probačního pracovníka, či jim byla účast v probačním programu navržena soudem podle zákona č. 218/2003. Důležitou podmínkou je souhlas a zájem klienta spolupracovat. Nevhodnými klienty pro skupinu jsou klienti s aktuální drogovou závislostí.

Probační program PRÁVO VOLBY – Písek - Arkáda – sociálně psychologické centrum, o.s.

Program je nabízen jako možnost realizace výkonu soudního rozhodnutí (podmíněné odsouzení s dohledem, výchovné opatření - probační program) nebo jako součást výchovného opatření – dohled probačního úředníka. Cílem probačního programu je rozvíjení sociálních dovedností a osobnosti mladistvého podporující jeho vhodné zařazení ve společnosti a tím snížení sociální exkluze. Konkrétně se jedná o rozvoj komunikačních dovedností, větší schopnost uplatnit se na trhu práce, sebepoznání, řešení krizových situací a posílení sociálních dovedností a kompetencí. V programu je také vyčleněn blok s názvem "Bezpečné chování v silničním provozu".

Právo pro každý den - České Budějovice, Strakonice, Písek, Jindřichův Hradec, Jihlava, Třebíč, Žďár nad Sázavou, Brno, Praha východ, Praha západ, Ústí nad Labem, Děčín, Teplice, Česká Lípa, Liberec, Jablonec nad Nisou, Semily, Jičín, Turnov, Olomouc, Vsetín, Jeseník, Šumperk, Ostrava, Havířov, Bruntál, Krnov, Karlovy Vary, Sokolov, Plzeň, Rokycany, Tábor, Pardubice, Hradec Králové, Chrudim, Ústí nad Orlicí, Náchod - PARTNERS CZECH, o.p.s.

Program je založen na skupinové práci, během které jsou využívány metody interaktivní výuky, které podporují efektivní učební strategii zároveň rozvíjí sociální dovednosti, dovednosti efektivní komunikace, schopnosti řešení konfliktů a schopnosti spolupráce s ostatními ve skupině. Lektoři využívají lekce z učebnice "Právo pro každého", jež byla doporučena MŠMT jako učební materiál pro ZŠ a SŠ. Lekce jsou zaměřeny na právo rodinné, občanské, pracovní a trestní. Program je rozdělen do jednotlivých 60 min. lekcí, které jsou doplněny cvičeními a nácviky modelových situací. Více informací o programu se nachází v mé práci.

Probační program rozvoje sociálně psychologických dovedností – Prostějov -
Mgr. Pavel Pokorný, Olomouc

Program pro mladistvé a mladé dospělé rozvíjí sociálně psychologické dovednosti klienta, snaží se o dosažení změny chování klienta prostřednictvím individuální a skupinové terapie, věnuje se nácviku komunikačních dovedností, zvládnutí agresivity, konstruktivnímu řešení konfliktů, rozvoji sebepoznání, získání náhledu klienta na jeho silné a slabé stránky, působí ke změně kvality života, přijetí odpovědnosti za své chování, odstranění nevhodných návyků.

Program resocializace mladých obviněných nebo odsouzených - Jablonec nad Nisou, Semily - REP, o.s.

Program (pro klienty ve věku 15 - 18 let) probíhá individuální a skupinovou formou a je zaměřen na: mapování rodiny, hledání klientových slabých a silných stránek, definování potřeb a motivací ke změně chování. Posiluje pozitivní zdroje mladistvých obviněných úpravou rodinně - výchovného zázemí a také rodinnými konzultacemi.

Rozvoj psychosociálních dovedností – Vyškov - Centrum sociálních služeb Vyškov, o.p.s.

Program se zaměřuje na procvičení interpersonální percepce, komunikaci, sebepoznání a schopnost sebenáhledu, zvládání zátěžových situací, řešení vztahů v rodině. Motivuje klienta k vedení řádného života, napomáhá k obnovení narušených vztahů, integraci klienta do společnosti. Je určen mladistvým a mladým dospělým.

„Začínám znovu“ – Děčín - Farní charita Rumburk

Posláním probačního programu je pomáhat dětem a mladistvým v jejich tíživé životní situaci, se snahou začlenit je opět do společnosti. Program se zaměřuje na řešení sociálně patologických jevů dětí a mládeže - např. závislost na drogách, prostituce, gamblerství. Cílovou skupinou jsou děti od 12 do 15 let a mladiství od 15 do 26 let. Cílem programu je naučit cílovou skupinu pracovním aktivitám a pracovním návykům., nabídnout jim smysluplné využití volného času, působit na ně výchovně-vzdělávacími metodami, učit je zodpovědnosti, aktivizovat je, učit je sociálním dovednostem, naučit je řešit konflikty a komunikačním dovednostem a poskytovat jim poradenské služby.

ŠANCE 06 - Ústí nad Labem - WHITE LIGHT I., o.s.

Program usiluje o intenzivní resocializaci osob v konfliktu se zákonem (věk 15 - 30 let), smyslem programu je umožnit klientovi zlepšit nebo rozšířit jeho kompetence tak, aby dokázal žít v souladu se zákonem a společenskými pravidly. Program je zaměřen na rizikové faktory: emoční nestabilita, agresivita, rigidita, závislosti, nízké rozumové schopnosti. Program nabízí rekvalifikační kurzy i jejich zprostředkování, služby podporovaného zaměstnávání, pomoc při získání a udržení si zaměstnání, práci s rodinnými příslušníky klienta, aktivačně motivační program zaměřený na zlepšení nebo získání sociálních dovedností, pracuje (individuálně i skupinově) s tématy: sebehodnocení, hierarchie hodnot,

způsoby rozhodování, plánování, orientace v mezilidských vztazích, způsoby řešení náročných životních situací, volný čas.

Probační program Přejít z nezaměstnanosti na zaměstnání – Pardubice - SKP Centrum, o.s.,

Posláním probačního programu je nalezení uplatnění a seberealizace, získání náhledu na trestný čin, posílení sociálních dovedností, získání pracovních návyků, posílení komunikačních dovedností mladistvých provinilců. Je poskytováno psychologické a sociální poradenství, konzultace s rodinnými příslušníky, pracovní terapie, PC kurzy. Cílem programu je prevence a snižování rizik opakování trestné činnosti, zamezení delikvence. Program je určen lidem 15 - 18 let, kteří jsou ohroženi delikvencí, případně sociálním handicapem.

Probační program Auritus – Tábor - Farní charita Tábor, Auritus – centrum pro lidi ohrožené drogou

Program se věnuje rizikovým faktorům v chování mladistvých - pracuje s problémem zneužívání omamných a psychotropních látek, usiluje o zvýšení povědomí o rizicích spojených se zneužíváním OPL, vede klienta k nalezení vhodné formy trávení volného času, eliminaci záškoláctví a nezákonných forem chování, rozvíjí sociální dovednosti a usiluje o nápravu problematických vztahů s poškozeným. Cílovou skupinou jsou mladiství od 15 do 18 let, kteří mají problémy se zneužitím OPL, není však nezbytné, aby provinění, kterých se dopustili, přímo souvisela se zneužíváním OPL.

Probační program KC Krok – Praha - Proxima sociale, o.s., Komunitní centrum Krok, Praha

Program určený klientům ve věku 15 - 26 let motivuje k odpovědnosti za vlastní jednání, usiluje o kontrolu každodenních povinností a činností klienta, o vytvoření pravidelného režimu, nabízí trénink sociálních a komunikačních dovedností, posiluje klientovy pozitivní rodinné vazby, rozvíjí nekriminální vzorce chování, vede klienty k sebepoznání a akceptaci společenských pravidel a norem, posiluje klientovy pracovní návyky.

Začít znovu - Ústí nad Labem - Diecézní charita Brno, Oblastní charita Třebíč

Program je specificky zaměřen na mladistvé-experimentátory nebo uživatele omamných a psychotropních látek včetně alkoholu a léků. Program rozvíjí sociální dovednosti klienta a vede ho ke zvládnání běžného způsobu života bez drogy, zaměřuje se na prevenci relapsu, sociální stabilizaci, rozvoj pracovních návyků, posílení pozitivních rodinných a partnerských vztahů.

Probační resocializační program Krok za krokem – Hodonín - Občanské sdružení Krok – Agentura pro občany, Kyjov

Program rozvíjí sociální dovednosti klienta, posiluje jeho schopnost přijímat společenská pravidla a normy, zaměřuje se na řešení konfliktů, podporuje sebezpoznání klienta, vede ho k převzetí odpovědnosti za své chování, rozvíjí pracovní návyky a dovednosti, umožňuje rekvalifikaci a vzdělávání. Program je určen klientům ve věku 15 - 18 a 18 - 26 let.

Krok za krokem – Opava - Armáda spásy v ČR, o.s., Opava

Program je určen pro klienty s problémy se získáním a udržením si zaměstnání, dále pro klienty bez zkušenosti s vedením domácnosti a hospodařením s penězi a také pro klienty s komunikačními potížemi, sociálními fobiemi. Program je proto rozdělen do tří oblastí, v kterých je možno pracovat s ohledem na situaci a sociální potřeby klienta (ztráta zaměstnání a motivace k práci, hospodaření s penězi a vedení domácnosti, trénink komunikativních dovedností.)

Šance ve STŘEDU – Třebíč - Střed, o.s. Třebíč

Do probačního programu budou přijímáni pachatelé méně závažné trestné činnosti (vandalismus, majetková trestná činnost - poškozování cizí věci, neoprávněné užívání cizí věci, krádež). Probační program zahrnuje výkon obecně prospěšných činností a prací, jehož cílem je, aby se mladiství do budoucna vyhnuli chování, které by bylo v rozporu se zákonem. Cílem programu je podporovat uvědomění si dosahu vlastní trestné činnosti, zvyšování odpovědnosti

a samostatnosti, osvojení a rozvoj pracovních návyků a dovedností a posilování schopnosti sebeovládání. Probační program se bude zaměřovat na mladistvé (15 - 18 let) pachatele trestné činnosti žijící v Třebíči a okolí.

Nová šance – Opava - Armáda spásy v ČR, o.s., Opava

Program je určen pro mladistvé, u kterých soud pro mládež po právní moci rozhodnutí o uložení peněžitého opatření rozhodne po vyjádření mladistvého, že jeho zaplacení nebo nevykonaný zbytek bude nahrazen tím, že odsouzený vykoná obecně prospěšnou činnost v rámci probačního programu pro tento účel zřízeného. Součástí programu je absolvování psychologického poradenství. Program je zaměřen na změnu postojů a chování.

Probační program Laxus - Hradec Králové - Laxus, o.s. Hradec Králové

Program je určen klientům od 15ti let, uživatelům drog, patologickým hráčům, kteří se dopustili trestné činnosti. Je zaměřen na změnu životního stylu směrem k abstinenci. Program spojuje techniky individuální a skupinové, nese v sobě prvky programu léčebného a doléčovacího. Úkolem je klienta motivovat, podporovat při začlenění do běžného života (bydlení, zaměstnání, volný čas, vztahy) a pomáhat mu udržet dosažené změny. Metody: motivační rozhovory, poradenství, sociální práce, tématické skupiny, rodinné poradenství, skupinová terapie, popř. zprostředkování specializované lékařské péče.

ABSTRAKT

Zajíček, M., *Probační program – Právo pro každý den*, České Budějovice, 2008. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra církevního a civilního práva. Vedoucí práce: Mgr. Kateřina Hyková.

Klíčové pojmy: alternativní trest, mladiství, výchovná opatření, probační program, Právo pro každý den

Cílem bakalářské práce je popsat a vysvětlit na základě sekundární analýzy dat z dostupné tuzemské i zahraniční literatury, internetových zdrojů, potřebných právních předpisů a dalších dokumentů, s důrazem na nejnovější publikace, probační program Právo pro každý den.

Práce obsahuje pouze teoretickou část, která je řazena do kapitol podle posloupnosti usnadňující pochopení dané problematiky. V první kapitole je nastíněn filozofický základ programu „Právo pro každý den.“ Druhá kapitola hovoří o Probační a mediační službě a o její roli v programu. Třetí kapitola vysvětluje pro koho je program určen i legislativní pozadí programu. Čtvrtá kapitola přiblíží co je probační program, k čemu je dobrý a jak vzniká. Pátá kapitola popisuje a vysvětluje probační program Právo pro každý den.

ABSTRACT

Zajíček, M., *Probation Programme – Street Law*, České Budějovice, 2008. Bachelor work. South Bohemian University in České Budějovice. Theological Faculty. Cathedre of Church and Civil Law. Work leader: Mgr. Kateřina Hyková

Key words: alternative punishment, adolescents, probation and meditation service, probation programme, Street law

The aim of bachelor work is to describe and explain – on the base of secondary analysis of data from available home and foreign literature, internet sources, necessary law direction and other documents, with an accent on the most recent publications – probation programme Street law.

The work contains only a theoretical part, which is divided into chapters according to consistence, enabling understanding of given topic. In the first chapter, there is shown the philosophical base of the programme „Street law.“ Second chapter talks about probation and meditation service and about its role in the programme. Fourth chapter makes clear, what is probation programme, what is it good for and how it is created. Fifth chapter describes and explains probation programme Street law.